

אחדות

XXVII. ÉVFOLYAM, 94. SZÁM • 2017. MÁRCIUS • 500 Ft
5777. ÁDÁR • אדר תשע"ז • ב"ה

egység

ירחון יהדות הונגריה

MAGYAR ZSIDÓK LAPJA • EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI IZRAELITA HITKÖZSÉG

**MILYEN AZ IDEÁLIS
SZOCIÁLIS HÁLÓ?**

MIÉRT LAPOS A MACESZ?

**ÁLLAMI OKTATÁS
VS MAIMONIDÉSZ GIMNÁZIUM**
Interjú Majoros Máriával

KEDVES OLVASÓ!

Amikor elkezdtem írni a köszöntőmet az ehavi számhoz, hírt kaptam. Halálhírt. Elhunyt nagyapám utolsó testvére is. Nem ért váratlanul a hír, nagyon idős volt már, és egyedül maradt a világban – a világban, ami nem volt kegyes hozzá. Családunkban az ő ága képviselte a paraszti zsidóságot, aminek írmagja sem maradt a háború után. Amikor a vidéki zsidóságot marhavagonokba terelték és lemészárolták, akkor nem csak embereket, hanem egy egész életformát pusztítottak el. Évtizedek, évszázadok óta épülő közösségeket töröltek el, teljes infrastruktúrájukkal. Vele együtt mindazt, amiről ebben az újságban szó lesz – a társadalmi felelősségvállalás intézményeit, a közösségért tenni akarás törekvéseit. A *Chevra Kadisákat*, a temetkezési szentegyleteket. A betegeket istápoló *bikur cholim* szervezeteket. A szegény menyasszonyok kiházásítására gyűjtő alapokat. A rászoruló diákok oktatását támogató egyleteket. Eltűntek a koldusokat megetető gazdasszonyok, a szent célokra gyűjtők és a jótékony adakozók. Eltűnt egy vallási kötelezettségekből és emberségből szőtt szociális háló, ami felfogta a mélybe hullókat.

A túlélők újrakezdtek ennek a hálónak a szövését, de a történelem újfent szétszaggatta. Felnőtt egy generáció, melynek tagjai már nem tanulhatták meg szüleiktől, nagyszüleiktől, milyen felelősséggel tartoznak a közösségért – mert nem volt kitől tanulni, és alig-alig volt közösség, akikért felelősek lettek volna. Az adakozás, a zsidó életnek ez az alapvető építőköve eltűnt. Az otthonokban nem áll adomány persely az ablakpárkányon és Peszáchkor nem ülnek rászoruló az asztal körül – eltűnt az adományozás kultúrája. Pedig volna mire, volna kinek adni. Újra kell tanulnunk, hogy felelősek vagyunk egymásért, felelősek vagyunk a közösségünkért. Adományainkból magunknak építünk olyan világot, melyben a könyörület és a gondoskodás a mindennapok része, a közösért éppúgy teszünk, mint a magunkéért. A gondoskodás apró cselekedetekből épül fel. Egy beteg meglátogatásából. Egy komatálból. Egy könyv kiadásának támogatásából. Egy halott elkíséréséből. Az egy százalék felajánlásából. Ezekből a finom, láthatatlan szálakból szövődik újjá a szétszakadt zsidó szociális háló, amire felmenőink méltán lehettek büszkék.

Ehavi lapszámunk a közelgő Peszách ünnepe mellett a szociális érzékenységről és a társadalmi felelősségvállalás intézményrendszeréről szól. Ha tetszettek írásaink, támogassa lapunk kiadását előfizetésével, hogy minél több emberhez juthassunk el.

Steiner Zsófia
főszerkesztő

Fizessen elő most a mellékelt megrendelőszelvényen vagy a

www.fizetes.zsido.com

oldalon a 2017-es évre, és három számot ingyen postázunk önnek.

Újságunk korábbi lapszámait a

www.zsido.com/egység

oldalon találja meg elektronikus formában.

További információért hívja

a **06 1 2680183**-as telefonszámot.

**KULTÚRTÖRTÉNET
ÉS GASZTRONÓMIA**
„Mázás cserépedények,
vaslábosok, porcelántányérok
a polcokon. Miről mesélnek
nekünk ezek az edények?
Hogyan zajlott a háború utáni
évtizedekben a peszách?”

30. oldal

22. oldal

AZ OKTATÁS ELFELEJTETT MEGÚJULNI
„Minden adott ahhoz, hogy az iskola képes
legyen megfelelni annak az elvárásnak hogy
tantárgyi szinten is magas színvonalú tudást
adjon át úgy, hogy közben gyerekbarát
marad, emellett egyéni fejlesztésre is kon-
centrál. Ezeknek a feltételeknek csak nagyon
magasan képzett tanárok felelnek meg.”
Interjú Majoros Máriával, a Maimonidész
Gimnázium matematikatanárával

6. oldal

FELELŐSSÉGGEL EGYMÁSÉRT
„... jóindulatú és segítőkész
embernek lenni a zsidóság egyik
legalapvetőbb elvárása. Ez egy
annyira fontos alapérték, hogy
a Talmud szerint ez a zsidó ember
legfontosabb ismertetőjegye...”

BORÍTÓ

*Milyen az ideális
szociális háló?*

egység MAGAZIN

Kiadja a Chabad Lubavits –
Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány
Achdut magazine is published
by Chabad-Lubavitch
The Jewish Heritage Center of Hungary

1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (+36-1) 268-0183
E-mail: egység@zsido.com
Internet: www.zsido.com

FELELŐS KIADÓ:
Oberlander Báruch rabbi

FŐSZERKESZTŐ: Steiner Zsófia

ROVATVEZETŐK: Dénes Anna,
Fuchs Jehosua, Golubovics Martina

OLVASÓSZERKESZTŐ: Dallos Katalin

TERVEZŐ-SZERKESZTŐ: Juhász Valéria

ISSN 1217-3223 (nyomtatott)
ISSN 1588-3223 (on-line)

A kiadvány szent szövegek részleteit
és magyarázatait tartalmazza.
Kérjük, ne dobja el!

SMÚZ

- 21 A szerkesztő levele
Felelősek vagyunk egymásért
41 Hírek

REBBE

- 51 A cedáká legemelkedettebb
formája

HOHMECOLÓ

- 61 A zsidó felelősségvállalás
a közösség túlélésének záloga
91 Kolél Chábád
A Szentföld legrégebbi
szeretetszolgálat
101 A gálut támogatása
Izrael működéséért
Interjú Olti Ferencsel

JIDDISKÁJT

- 141 Macesztörténelem
– hogyan lett száraz és lapos
a pászka?
Oberlander Báruch rabbi írása
181 A világ önzetlen
jócselekedetekre épül

KILE

- 201 Purimi képriport
Budapest, Miskolc, Debrecen
221 Az oktatás elfelejtett megújulni
Interjú Majoros Máriával,
a Maimonidész Gimnázium
matematikatanárával
241 Egyre növekvő
adományozókedv
Egy százalék az igazságosabb
világért
281 Adománybolt mindenkinek
Interjú Szilágyi Nórával,
a CEDEK vezetőjével

MISPÓHE

- 291 Elijáhu Bagdadban – mese
301 Kultúrtörténet és gasztronómia
Peszáchi edények
és ami mögöttük van

ÉCESZGÉBER

- 321 A tórai jóléti háló
Köves Slomó írása
341 Rejtvény

NYÍLTNAP

A MAIMONIDÉSZ GIMNÁZIUMBAN

Egy napra megnyitotta kapuit a szeptemberben induló új zsidó iskola, a Maimonidész Angol-Magyar Kéttannyelvű Zsidó Gimnázium. Az iskola Tímár utcai épületében már zajlanak a felújítási munkák, hogy a 2017-18-as tanévben modern és jól felszerelt környezetben indulhasson meg a tanulás.

A vezetőség bemutatkozása után a résztvevők megismerhették a minisztérium által elfogadott tantervet és megtudhattak minden fontos információt az iskoláról. Ezután négy 20 perces bemutató óra következett, melyen a szülők és a diákok is részt vettek. Az érdeklődők angol-, matematika-, hittan- és magyarórán ismerkedhettek meg a leendő tanárokkal és az iskola nyílt, interaktív oktatási stílusával. A visszajelzések nagyon pozitívak – tudtuk meg Szilánk Zsuzsától – sok szülő jelzett vissza, hogy maximálisan meggyőzte őket a gimnázium bemutatkozása, volt, aki már másnapról szeretett volna oda járni.

TITUS DIADALÍVÉNEK MÁSOLATA AZ UNESCO-BAN

Izraeli kezdeményezésre kiállítják az UNESCO párizsi központjában Titus diadalívének másolatát, amely a zsidóság és a Templom-hegy ősi kapcsolatát bizonyítja.

A hétágú menórát hordozó zsidó rabszolgák alakja mellett angol, francia, héber és arab nyelvű szöveg is hirdeti a történelmi igazságot. „Titus diadalíve egy objektív történelmi igazságot mutat be, amit az iszlám megjelenése előtt 600 évvel egy nem zsidó uralkodó vésett kőbe” – hangsúlyozta Carmel Shama Hacohen, az UNESCO izraeli nagykövete.

„A kiállítás és a szobor felállítása nem jelent versenyfutást Jeruzsálemért, és nem is szeretnénk más vallás kapcsolatát sérteni a szent helyük felé. Ez csak egy további lépés, amely az igazságot hirdeti, ... hogy nem igaz az a palesztin-arab állítás, mely szerint soha nem éltünk ott és nincs a hellyel szent kapcsolatunk.” Az emlékmű felavatására Irina Bokova, az UNESCO igazgatója személyesen adott engedélyt.

MARADJ CSÖNDBEN FILM KÉSZÜLT SZEGEDI CSANÁDRÓL

Keep quiet (Maradj csendben) címmel készült dokumentumfilm a volt Jobbikos, Szegedi Csanád életéről, mely a szélsőjobboldaltól a haszidizmus világáig vezető útját mutatja be.

A filmben megszólal Klein Magdolna, Szegedi nagymamája is. Tőle hangzik el a címadó mondat: a zsidók csak annyit tehetnek, hogy csendben maradnak. Szegedi története és az, hogy *Oberlander Báruch* és *Köves Szmó* rabbik elfogadták a szélsőjobboldali politikust, amikor megtért a zsidósághoz, hatalmas vitát kavart a zsidó közösségen belül. Ez a film, ha nem is tudja eloszlatni a Szegedi körüli bizalmatlanságot, betekintést ad abba a gyöttrődésbe, amivel ez a megtérés járt.

A film nagy sikerrel debütált: a Tribeca filmfesztiválon 2016 tíz legjobb filmje közé választották. Joseph Martin és Slam Blair dokumentumfilmje a kritikusok tetszését is elnyerte: „készüljenek fel, hogy utána beszélniük kell majd erről” – írta Frank Sheck a *Hollywood Reporter*-től. „Egy lenyűgöző történet.”

2016 LEGJOBB VALLÁSOS KÖNYVE: A GYÓGYÍTÁS IDEJE

A lubavicsi Rebbe tanításai alapján írt könyv nyerte a legjobb vallásos könyv díját az Egyesült Államokban. Mendel Kalmenson könyve a Rebbe azon írásait vette alapul, melyek a fájdalommal, veszteséggel és tragédiával való szembenézéssel tanítanak.

A Time to Heal (A gyógyulás ideje) című könyvből megismerhető tanítások egyszerre tükrözik a Rebbe feltétlen odaadását Isten iránt és rendkívüli együttérzését a hozzá fordulóknak. „A Rebbét eltökélt optimizmus jellemezte még a tragédiák árnyékában is. Nem volt hajlandó félelemben élni, mindig az eredendő jót látta a világban.” – mondta a könyv szerzője.

Jiszráel Meir Lau, Izrael egykori főrabbija így méltatta a könyvet: „...hasznos és praktikus segítséget nyújt a veszteségekkel és balszerencsével való szembenézéshez. E könyvvel a szerző mindenki számára elérhetővé tette a Rebbe bölcsességét, és nagy hasznára lesz mindazoknak, akik a Tóra válaszait keresik az élet nagy kérdéseire.”

A CÖDÁKÁ LEGEMELKEDETTEBB FORMÁJA

ADAKOZÁS PESZÁCHKOR

A zsidósághoz elválaszthatatlanul hozzátartozik a cedáká, az adakozás micvája. Az adakozás mindig dicséretes, egyes formái azonban kifejezetten ünnepekhez kapcsolódnak: ilyen a jom kipur előtti *kápára* szertartása, a purimhoz kapcsolódó *mátánót leevjonim* (a szegények megajándékozása), és ebbe a csoportba tartozik a peszáchot megelőzően adott *cedáká*, a *mátot chitim* (búza alap), más néven *kimchá depiszchá* (peszáchli liszt) is.

A Talmud (*Peszáchim* 99b.) írja, hogy kötelességünk bort adni a szegényeknek, hogy a széder estén a rászorulóknak is méltóképpen megemlékezzenek az Egyiptomból való kivonulásról. A több mint 1600 évvel ezelőtt összeállított jeruzsálemi Talmud (*Bává Bátorá* 1:4.) említi azt a szokást, hogy a zsidó közösségek speciális adó kivetése révén pénzt gyűjtenek a helyi rászorulóknak számára búzára, hogy abból lisztet őrölteszenek, melyből kovásztalan kenyeret süthetnek maguknak az ünnepre.

A középkorban a közösség magára vette a macesz elkészítésének kötelezettségét, és a kész terméket osztották ki a szegényeknek. Amikor megalakultak az első maceszgyárak, a szokás ismét változott: egyszerűbb volt immár pénzt adni a rászorulóknak, hogy maceszt vásárolhassanak. Az elmúlt évszázadokban macesz mellett a széderhez szükséges bor, az ünnepi lakoma és a szép ruházat is bekerült a *mátot chitim* pénzből vásárolt javak közé. A háború után az amerikai Joint látta el sok helyen a *kimchá depiszchá* szerepét és osztott maceszt a kismizett európai zsidóknak. Manapság pénzt és ételcsomagot egyaránt osztanak.

A közösségek elsősorban saját nélkülöző tagjaik számára gyűjtenek, ezért kötelessége a közösség minden tagjának, hogy – lehetőségeihez mérten – adakozzon ennek az alapnak. „Mindenki, aki éhes, jöjjön és egyen” – olvassuk a széder estén felolvasott Hágádá elején. Peszách micvája az egész zsidó népre vonatkozik, ezért kiemelten fontos, hogy lehetővé tegyünk kevésbé tehetős testvéreink számára is a szabadság ünnepének méltó megülését. A gyűjtés 30 nappal az ünnep előtt kezdődik, és a befolyt összeget (vagy az abból vásárolt csomagokat) többnyire a peszách beköszöntét megelőző szombat előtt osztják ki a rászorulóknak.

A Rebbe több levélben is megemlékezik erről a különleges micváról. 1962-ben például így méltatta azokat a fiatalokat, akik részt vettek a helyi *mátot chitim* gyűjtésben:

„Örömmel hallottam... azokról, akik részt vettek a *mátot chitim* gyűjtésben. A *mátot chitim* micvája a *cedáká* egyik legemelkedettebb formáját jelenti... Az, hogy ebben Önök aktívan részt vállaltak, reményt ad nekem, hogy más micvák teljesítésével kapcsolatban is hasonló elkötelezettséget mutatnak...”

Egy másik levélben köszönetet mondott a peszáchli felkészülésben segítséget nyújtó *mátot chitim* kampányban való részvételért és adományozásért a chicagói Nuszéch Ári zsinagóga közösségeinek és gábéinak.

B”H, 5711. a második ádár hónap 25. napja (1951. április 2.)

Brooklyn

Üdvözlét és áldás!

A mátot chitim kampányhoz való hozzájárulásukat, Shlomo Zalman Hecht rabbi közvetítésével megkaptuk. A nyugtát csatoltam.

Kérem, adják át köszönetemet és áldásomat az adományozóknak és családtagjaiknak.

Purim és Peszách ünnepe között vagyunk, melyekre bölcseink egyaránt „megváltás”-ként utalnak. Van azonban köztük egy különbség. A purimi megváltás nyomán a zsidók megmenekültek [Hámán] rendeletétől, de száműzetésben maradtak. A peszáchli megváltás azonban a szabadság állapotába segítette a zsidókat. Ezért nevezik Peszáchot „szabadságunk idejének”.

*A peszáchli ünneplés a következő kijelentéssel kezdődik: „Minden éhező jöjjön és egyen; minden nélkülöző jöjjön és ünnepelje a Peszáchot”. Más szavakkal: még mielőtt megkezdénénk a saját széderünket, azt mondjuk a hiányt szenvedőknek, hogy mindent megadunk nekik, amire szükségük van. Ezután látunk neki a szédernek. Ennek az érdemében ünnepelhetjük meg igazán „szabadságunk idejét”. Ez általában a *cedáká*, és különösképpen a *mátot chitim* adományozásának a hatása. Többet teszünk saját magunk számára a *cedákával*, vagy a *mátot chitim*mel, mint azok számára, akik megkapják ezeket az összegeket. Mivel ezen ajándékok által nyerjük el azt az érdemet, hogy megszabadulhatunk anyagi és szellemi aggodalmainktól, és mindannyian, egyenként, valóban megünnepelhetjük a szabadságunk idejét.*

És – minél hamarabb, még a napjainkban –, mindannyian részesülünk a kollektív szabadságunk idejéből, amikor Isten mindannyiunkat kivezet a száműzetésből a Messiással, aki elhozza számunkra az igazi és végső megváltást.

Kóser és boldog Peszáchot, valamint mindenféle anyagi és szellemi javakat kívánva,

Aláírás

A ZSIDÓ FELELŐSSÉGVÁLLALÁS: A KÖZÖSSÉG TÚLÉLÉSÉNEK ZÁLOGA

Az köztudott, hogy a zsidó vallás, a zsidó értékrend egyik fundamentuma az irgalmasság, az egymásért való felelősségvállalás. A széles körben ismert Misna úgy fogalmaz, „Három dolgon áll a világ: a Tórán, az istenszolgálaton és a jócselekedeteken”, Bölcsseink pedig úgy rendelkeznek, hogy a jócselekedet egyaránt vonatkozik az anyagi segítségre, a fizikai és a szóbeli segítségre is.

MEGYERI ANDRÁS JONATÁN ÍRÁSA

Ez a három fogalom az ember teljes életét átszövi, hiszen kötelességünk segíteni felebarátunkon akár anyagi javainkkal, tetteinkkel akár lelki támogatásunkkal. A tórai tanítás szerint: „Ne állj (tétlenül) felebarátod vére felett” (3Mózes 19:16.), melyet a Talmud úgy egészít ki, hogy a jócselekedet kiterjed nemcsak a pénzadományra és nemcsak a még élő emberek irányába (értsd: halottak temetéséhez szükséges feladatok ellátása) (Babilóniai Talmud, Szukká traktátus 49b).

Az adományozás kötelességére számtalan helyen utal a Tóra:

„Nyitva tartsd kezedet előtte (a rászoruló előtt)” (5Mózes 15:8.), „és segítsd őt, az idegent, és a veled tartózkodót, hogy veled éljen” (3Mózes 25:35.) „Ha lesz közötted szűkölködő, testvéreid egyike,

bármelyik kapudban, országodban, amelyet az Örökkévaló a te Istened ad neked, ne keményítsd meg a szívedet, és ne zárd be kezedet szűkölködő testvéred előtt. Hanem meg kell nyitnod kezedet számára” (5Mózes 15:7-8.)

Az egymás iránti felelősségvállalás ilyen hangsúlyos megjelenése a zsidó ember mindennapjaiban nagyban hozzájárult a zsidó nép fennmaradásához az évezredek során és megalapozta a méltán híres „zsidó összetartást”, mely példaértékű minden nép számára és méltán irigyelt sokak által.

A FELELŐSSÉGVÁLLALÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Egymás segítése, az elesettek gyógyolítása, a szegények, árvák, öz-

vegyek és rászoruló támogatása, a betegek szükségleteinek biztosítása egyéni szinten ugyanúgy köti a zsidó embert, mint a közösséget általában, akár szervezett formában.

Történelmünk során mindig a zsidó intézményrendszer szerves részeit képezték a különböző segélyszervezetek, alapok és egyletek, éljünk bárhol a világon, legyen szó akármekkora közösségről, akár a Szentföldön, akár a diaszpórában. A szervezett segítő alapok, központok több fajtája is elterjedt volt és elterjedt ma is a világban. Az ilyen szervezeteket sokszor a közösség saját felismerésből hitközségi adókból alapította és finanszírozta, azonban számos olyan eset is előfordult, amikor egy jómódú ember állt egy nemes cél vagy ügy mellé.

AZ ADOMÁNY HELYÉNEK KIVÁLASZTÁSA

A Tóra előírja, hogy az ember jövedelmének legalább egy tizedét fordítsa nemes célra, adományra. Ennek az ősi törvénynek eredetét Jákob Ézsau haragja előli menekülésekor tett ígéretéből ismerjük:

„Ha velem lesz Isten és vigyáz rám az úton, amelyen járok és ad nekem kenyeret enni és ruhát felölteni, akkor az Örökkévaló lesz az én Istenem. Ez a kő pedig, melyet oszlopkőnek állítottam fel, Isten háza lesz és mindenből, amit adsz nekem tizedet adok” (1Mózes 28:21-22.)

Természetesen a jövedelmünk tizedének nemes célra fordításának számtalan módja lehet és minden esetben magunk választhatjuk ki a célt, legyen ez valamilyen zsidó intézmény, iskola, zsinagóga vagy akár rászoruló magányszemély támogatása. A kiválasztás prioritizálá-

hattuk, erősen megtépzhatják az adakozókedvet, ugyanakkor a zsidó közösségeken belül ez valószínűleg kevésbé igaz. A zsidóság az adományra szánt 10%-kal kapcsolatban ugyanis akként vélekedik, hogy az ember vagyona, keresete, munkájának gyümölcse Istentől származik, így magunknak is kötelességünk a jót, melyet kaptunk, továbbadni mások számára. A (legalább) 10% pedig, melyet adományként adunk tovább, mivel tórai kötelezettséget teljesítünk, olyan mintha eleve nem is a mienk lett volna, így azt felhasználni más célra nemcsak kötelességünk elmulasztása volna, de eltulajdonítása is annak ami nem a mienk.

A lubavicsi Rebbe egy levélben 1953. július 19-én, az alábbiakat írta egy embernek, aki kérdéssel fordult hozzá a gazdasági nehézségek esetén történő adományozás fontosságával kapcsolatban:

sának hagyományos szempontja a tőlünk kifelé szélesedő célok, azaz előnyt élveznek az ember saját közösségének intézményei például egy távoli ügyel szemben, ugyanakkor a Szentföldi ügyek, iskolák, jesivák támogatása szintén kiemelkedően fontos.

AMIKOR NEHÉZ ADNI

Természetesen a gazdasági nehézségek, mint ezt a közelmúltban sajnos oly széles körben megtapasztal-

„Minden bizonnyal akként kell erre (a gazdasági nehézségre) tekinteni, mint Isten egyfajta tesztiére. Annak dacára, hogy (Isten) tudja, hogy a zsidó ember szíve nyitott a Tóra és a parancsolatok irányába, (Isten) próbatétel elé állít bennünket, hogy a kétkedő (a zsidó irgalmasság erejében) nem hívó égi angyaloknak példát mutasson. Isten azt mondja nekik: Lássátok, annak ellenére, hogy a gazdasági nehézségek a cedáká (adomány) visszaesését mutatják, itt van egy bölcs

zsidó, aki felismeri, hogy mindez egy próbatétel. És mikor helyt állt a próbatételben – és felismerte a mögötte rejlő igazi szándékot – nemcsak, hogy visszatér korábbi jövedelme, de az a korábnál még több és gazdagabb lesz” (Igrot Kodes 7. kötet, 337. oldal)

Az adományozás tehát nem hogy nem rövidíti meg az ember vagyonát, de pont a fordítottja történik, az adományra fordított összeg sokszorosa jut majd vissza hozzánk ilyen vagy olyan formában. Erről beszél a bibliai Ézsaiás is: „és lesz az adományadás békévé” (Ézsaiás 22:17.).

Ezen felül pedig Isten ígérete, hogy aki irgalmas azon Ő maga is megkönyörül, ahogy a Tóra fogalmaz: „és adok neked irgalmat és megkönyörülök rajtad és megsokasítalak” (5Mózes 13:18.)

CÉLOK ÉS INTÉZMÉNYEK

Számos intézmény és segélyszervezet támogatását érdemes fontolóra venni. Hasonló intézmények már ősidők óta voltak, ilyen vagy olyan formában, melyeknek „örökösei” ma is léteznek a világ minden pontján, így hazánkban is. Zsidó iskolák, jesivák, idősotthonok, kórházak, betegállatással kapcsolatos szervezetek ősidők óta kedvezményezettjei a segítségnyújtásnak, működésük támogatása a közösség fennmaradásának fontos záloga.

A segítségnyújtás persze egyéni szinten is dicséretes, hiszen sok rászoruló nincs feltétlenül kapcsolatban semmilyen szervezettel.

Vannak olyan szervezetek is, amelyek, ha nem is egyedül a zsidó világra jellemzők, de talán ott a legismertebbek. Ilyenek az árva vagy szegény fiatalok kiházasítását segítő egyletek, melyek nem csak a különböző háborúk után voltak sajnos nagyon elfoglaltak, de eredetük ősi időkre vezethető vissza és mind a mai napig működnek minden nagyobb zsidó közösségben.

Szintén a zsidó világ egyik legismertebb segélyszervezeti formája a *gemách* (a héber *gmilut chászádím*, azaz jócselekedet kifejezés

kezdőbetűiből) amely bár általános fogalom lehet minden segélyszervezetre, mégis leggyakrabban olyan intézményekre használják, melyek különböző használati tárgyakat (a babakocsitól az esküvői sátorig) adnak kölcsön ingyenesen olyanoknak akiknek szükségük van ezekre. Ilyen gemáchok lényegében minden közösségben vannak akár a legkisebbekben is, az azokban tevékenykedők legtöbbször önkéntes alapon intézik a szervezet ügyeit.

A SEGÍTSÉGNYÚJTÁS FORMÁI

A különböző nemes célokra történő adományozás korántsem meríti ki az egymás iránti felelősség kötelezettségét. Egyrészt azért, mert jövedelmünk tíz százalékának jótékony célra való fordítása az előírt minimum, másrészt pedig segítséget nem csak pénzzel lehet nyújtani.

A közösségi feladatok ellátása, a közösség érdekében végzett munka nem csupán nemes feladat, de a zsidó ember mindennapjainak része.

Az olyan feladatok, mint a zsinagógák, közösségi intézmények ügyeinek intézése vagy az önkéntesség más formái elengedhetetlen alapjai minden társadalmi csoportnak. A feladat méltóságát és fontosságát jelzi az a tény is, hogy szombat délelőtti imánk részét képezi egy kifejezetten a közösség feladatait ellátókért elmondott könyörgés:

„Azokat is, akik imaházakat állítanak fel, azokat akik ott imádkoznak, akik világitásról gondoskodnak, bort adnak a Kidusra és Hávda-lára, eledelet az átutazóknak, és adományt a szegényeknek, és mindenkit, aki hűségesen foglalkozik a közügyekkel! A Szent, az áldott, adja meg jutalmukat...” (Szombat reggeli ima, Sámuel imája 236. old.)

A közügyek ellátásában való segítség tehát nem csak felér az anyagi támogatással, de lehetőséget nyújt azok számára is, akiknek nincs lehetőségük arra, hogy a kötelező adományokon túl többet nyújtsanak.

AZ ADOMÁNYOZÁSRA RÁ LEHET SZOKNI

Közismert, hogy az ember, ha gyakran csinál valamit az előbbutóbb életének szerves részévé válik. Tudták ezt Bölcsseink is, amikor úgy rendelkeztek, hogy az ember, amikor pénzt ad, inkább többször adjon kevesebbet, mint egyszerre sokat, mintegy rászoktatva ezzel a kezét a segítségnyújtásra. Ennek a gyakorlatnak elsajátítását segíti például az adománygyűjtő dobozok elhelyezése intézményekben, de a saját otthonunkban is. Minden zsidó otthonban legyen tehát megtalálható egy adománygyűjtő doboz (*cödókó puske*) ahova rendszeresen dobunk be valamekkora összeget, ez lehet aprópénz is, rászoktatva magunkat a folyamatos adományozásra. A zsidó lányok és asszonyok a szombati gyertyák meggyújtása előtt különös figyelmet szoktak fordítani erre a szokásra.

AZ EGYÉN FELELŐSSÉGE

Egy közösség fennmaradása annak tagjain múlik. A közösség akkor tud gondot viselni tagjai iránt, ha a tagok, akik éppen nem szűkölködnek, gondoskodnak társaikról. Ez az a kollektív felelősségvállalás, mely a zsidó népet átsegítette az elmúlt századok nehezebb óráiban is.

Érdemes alulról építkezni és a segítségnyújtást, az adományozást közvetlen környezetünkben napi gyakorlattá tenni. Számatalan zsidó (és nem csak zsidó) szervezet várja az önkénteseket illetve adományainkat. Jövedelmünk tizedét igyekezzünk tehát nemes célra fordítani, gyerekeinket az adományozás és a segítségnyújtás rutinjára rászoktatni.

A különböző zsidó közösségek számos szervezetet tartanak fenn, melyek nem csak pénzbeli adományunkat, de fizikai segítségünket is várják, érdemes megfontolni egyik vagy másik szervezet munkájának segítségét.

CÉLOK, AMIKRE A KÖZÖSSÉGÜNKÖN BELÜL ADAKOZHAT

CEDEK SZERETETSZOLGÁLAT

Rászorulókat támogatása
(tárgyadományok pénzádomány, önkéntes munka)

BÉT MENACHEM ÁLTALÁNOS ISKOLA, ÓVODA ÉS BÖLCSÖDE,

valamint a

MAIMONIDÉSZ GIMNÁZIUM

működtetése, rászoruló gyerekek iskoláztatása

CHÁBÁD LUBAVICS OKTATÁSI ÉS NEVELÉSI

ALAPÍTVÁNY: felnőttoktatás, vallási programok,
könyv- és lapkiadás az ismeretterjesztésért

Holokauszt túlélők gondozása

az **OLAJÁG OTTHONOK**ban

Zsinagógák felújítása,
karbantartása és működtetése

KOLEL CHÁBÁD

A SZENTFÖLD LEGRÉGEBBI SZERETETSZOLGÁLATA

Ászi Rabbi mondta: „A cödáká [micvája] olyan fontos, mint az összes többi parancsolat együttvéve.” DÉNES ANNA ÍRÁSA

Az 1788 óta megszakítás nélkül létező Kolel Chábád a legrégebben működő adománygyűjtő és jótékonyági szervezet a Szentföldön. A Chábád-Lubavics mozgalom alapítója, az Álter Rebbe, Snéur Zálmán rabbi (1745–1812) kezdeményezésére jött létre. A szervezet célja megalapítása óta mit sem változott: materiális segítséget nyújtani az Izrael földjén élő zsidók legszegényebbjének – korra, nemre, vagy vallásosságuk fokára való tekintet nélkül –, anélkül, hogy csorba esnék a méltóságukon.

A Kolel Chábád jelképe immár 200 éve egy cedákapersely, mely mindig emlékeztet arra, hogy vannak olyan emberek, akiknek szükségük van a segítségünkre. A szervezet perselyéhez ingyenesen hozzájuthatnak az érdeklődők.

A Kolel Chábádhoz befutó adományok igen magas arányban jutnak el rászorulókhöz – többek közt özvegyekhez, csonka családokhoz, holokauszt-túlélőkhöz, új bevándorlókhoz, krónikus betegségben szenvedőkhöz –, mivel igen kevés

penzt fordítanak az adminisztrációra, és munkatársaik legnagyobb része önkéntes alapon dolgozik. A Kolel Chábádot a helyi önkormányzatok is segítik azzal, hogy összekötik őket a szükségét szenvedőkkel. A katonaságtól kapott ételfölösleget is szétosztják rászorulóik között, és szükséghelyzetekben, elsősorban háború esetén az ételosztó rendszer fontos láncszemét képezik.

A lubavicsi rebbék leginkább támogatott adománygyűjtő szervezete mindig is a Kolel Chábád volt, mivel kiemelkedő fontosságúnak tartották az Izrael földjén élő, bajban levő zsidók megsegítését. Az alapvető élelmiszereken, gyógyászati és ruházati cikkeken kívül egy sor egyéb szolgáltatás áll pártfogoltjaik rendelkezésére: népkonyhák, étel házhozszállítása, tömeges bár és bát micvá ünnepek, illetve árvák esküvőjének megszervezése és lebonyolítása, különféle egészségügyi szolgáltatások, délutáni napközi, új bevándorlók segítése, kórházban fekvő betegek látogatása, nyári táborok, kamatmentes hi-

telek, kádismondás elhunytak után – hogy csak a legkiemelkedőbbeket említsük meg a hosszú listából.

Ezek közül egy nemrégiben lebonyolított eseményt emelünk ki, a Kolel Chábád hanukai programját, mely 2500, testileg és mentálisan súlyosan sérült gyermek ünnepét tette boldogabbá. Az ország egész területére kiterjedő programban az ezeket a fiatalokat ellátó központok és kórházak ápolottjai vettek részt. „Az az igazság, hogy ezek a gyermekek, akik közül nagyon sokan olyan fogyatékoságokkal élnek, melyek minden valószínűség szerint egész életükben elkísérik őket, bizonyos szempontból sötétségben élnek, ami nem sokban különbözik attól a spirituális sötétségtől, mely ellen hanuka ünnepe küzdeni hivatott” – mondta Jicchák Marton, a szervezet szóvivője. „Ezzel a programmal az a célunk, hogy rendezett és tiszteletteljes módon biztosítsuk, hogy ezek a gyerekek ne felejtődjenek el, és ők is lehetőséget kapjanak arra, hogy élvezzék az ünnepet.”

A GÁLUT TÁMOGATÁSA IZRAEL MŰKÖDÉSÉÉRT

A KEREN HAYESOD ALAPÍTVÁNY

A Keren Hayesod Alapítvány immár közel egy évszázada biztosít pénzügyi háttérrel a zsidóság és Izrael változó problémáinak orvoslására, a szociális egyenlőtlenségek felszámolásától a terrorizmus áldozatainak megsegítéséig. A magyarországi szervezet kuratóriumának elnökével, **OLTI FERENC**cel, az Európai Zsidó Parlament képviselőjével beszélgettünk. Más egyebek mellett ő hívta életre a „Zsidók és csúcstechnika; Einsteintől napjainkig” című állandó zsinagóga-kiállítást Balatonfüreden. A Keren Hayesod magyarországi tevékenységéről kérdeztük. *STEINER ZSÓFIA ÍRÁSA*

Hogyan és mikor alakult meg a KH magyarországi szervezete?

A Keren Hayesod Hungária Alapítvány 2013 őszén alakult meg, a nyilvánosság elé az Izrael Állam Nagykövetségével közösen rendezett, 2013 decemberi hanukai fogadáson léptünk. Tulajdonképpen ez a folyamat újjáalakulás volt, mert az 1920-as években indulva a Holokauszt idejéig már működött egy Keren szervezet Magyarországon, sőt, a rendszer-

váltás hajnalán is volt egy kísérlet a felélesztésére.

Mi a fő feladata Magyarországon? Milyen akciókban vesz részt?

Szerencsére Magyarországon igazán sokszínű zsidó vallási és kulturális élet alakult újjá a rendszer-váltás utáni évtizedekben. Nekünk nem az a célunk, hogy a hazai zsidó élet sokszínűségét növelő akciókat szervezzünk, hanem hogy küldetés-nyilatkozatunknak megfelelően

A Keren Hayesod (szó szerint: alapítási alap) Alapítványt 1920 nyarán hozták létre Londonban azzal a céllal, hogy előteremtse a szükséges erőforrásokat a cionista mozgalom finanszírozásához és az Izrael földjére történő visszatéréshez. Szervezeteik hamarosan világszerte megjelentek, elsősorban Nyugat- és Közép-Európában alakultak helyi irodáik.

Számos ismert és befolyásos zsidó vezető is támogatta már ekkor is munkájukat: 1921-ben például Hájim Weizmann és Albert Einstein az Egyesült Államokban közösen gyűjtöttek támogatásokat a Keren Hayesod számára a Jeruzsálemi Héber Egyetem megalapításához. 1929-től a Szochnut pénzalapjaként is működnek saját projektjeik irányítása mellett.

A gazdasági válság, majd Hitler hatalomra jutása komoly nehézséget jelentett a szervezetnek, ugyanakkor újfajta feladatokat is adott. Adománygyűjtő akciókat szerveztek és sürgősségi alapokat hoztak létre, részben a szövetséges hatalmak háborús célkitűzéseinek támogatására, részben német zsidók kimenekítésére, valamint a szentföldi infrastruktúra fejlesztésére. Emellett a gazdasági és kulturális élet megteremtésében is részt vettek, pl. támogatták az izraeli filharmonikus zenekar megalapítását.

NÉVJEGY

OLTI FERENC

- SZÜLETETT: 1949
- FOGLALKOZÁSA: vegyész-mérnök, informatikus, egyetemi oktató; a Keren Hayesod kuratóriumának elnöke
- CSALÁD: 3 fiúgyermek édesapja

hozzájáruljunk izraeli szociális, kulturális és oktatási projektek anyagi feltételeinek megteremtéséhez, azaz koncentráljunk az adományok gyűjtésére. Izrael nagyon sok olyan projektet kezdeményez, amelynek magyar vonatkozásai is vannak, ezért áttételesen leginkább ilyen magyar projekteket támogatunk. Ilyen például magyar fiatalok izraeli tanulmányútjainak finanszírozása, Szenes Hanna emlékének ápolása, alija programok támogatása. Természetesen minden más feladatot háttérbe szorítanak az olyan helyzetek, amikor emberéletek mentéséről van szó. Így például részt vettünk olyan óvóhelyek finanszírozásában, melyeket a gázai háborút megelőző rakétatámadások célpontjainak részére telepítettek. Legutóbb pedig a szíriai polgárháború Izraelbe

AZ ÁLLAMALAPÍTÁS KORA

A Holokauszt után a Keren Hayesodnak egyszerre kellett megoldania önnön újjászerveződését és a túlélők helyzetét. A világháború után erőket arra koncentrálták, hogy a brit bevándorlási korlátozások ellenére a lehető legtöbb zsidót juttassanak el az akkori Palesztinába.

Izrael Állam kikiáltása után a Keren Hayesod újabb feladattal került szembe. A bevándorlási hullámok során a világ legkülönbözőbb pontjairól érkeztek az országba zsidók tömegei, az ország lakossága pár év alatt megháromszorozódott. A Keren Hayesod pénzügyi háttérrel biztosított a települések megépítéséhez és fejlesztéséhez. Munkájuk olyan kiemelkedően fontos volt, hogy a Knesszet 1956-ban külön törvényben biztosította a Keren Hayesod egyedi jogállását, mint „Izrael állam hivatalos adománygyűjtő szervezete”.

menekített gyermeksérültjeinek kórházi költségeihez járultunk hozzá.

Az egyes országokban működő szervezetek milyen kapcsolatban állnak egymással?

A Keren Hayesod jeruzsálemi központja, ahol igazán professzionális csapat működik Mudi Sandberg elnök, korábbi energiaügyi miniszter és Greg Masel ügyvezető irányításával, nagyon fontosnak tartja az egyes országokban működő szervezetek együttműködésének szervezését és a tapasztalatok cseréjét. Évente a Jom Haacmaut (*Függetlenségi nap – a szerk.*) környékén van az elnökök összejövetele Izraelben, ahol a szakmai program a tapasztalatcsere, az újabb kampányok megvitatása és természetesen az ismerkedés egymással. Ilyen módon gyakorlatilag minden ország szervezetével kapcsolatban vagyunk, a Keren valójában egy nagy család. Intenzív a kapcsolatunk az osztrák szervezettel, én személy szerint is sokat tanultok Arie Muzikanttól, az ottani elnöktől. A nőcsoportok vezetőinek és érdeklődő tagjainak is általában évente van egy nagyobb nemzetközi találkozója. 2014-ben ez Budapesten volt, ahol például Heller Ágnes filozófus volt az egyik előadó. A nőcsoportunk vezetője Ungár Anikó bűvész.

Hogy került kapcsolatba a szervezettel?

Ahogy említettem, a rendszerváltás után volt egy kezdeményezés a

hazai szervezet felélesztésére, melynek kapcsán a jeruzsálemi vezetők kapcsolatban voltak Székely Gáborral. Amikor döntés született 2012-ben arról, hogy felélesztik a magyarországi aktivitást, megkérdezték Székely Gábort, hogy kit javasolna erre a nem túl egyszerű feladatra. Mi Gáborral jó barátok vagyunk, aminek azt hiszem a legfontosabb aspektusa, hogy szinte semmiben nem értünk egyet, ámde neveltetésünk és zsidó tradícióink nagyon hasonlóak. Nem hiszem, hogy rosszat akart nekem, mikor azt javasolta, hogy engem keresenek meg. Így kerültem kapcsolatba Eli Keidaron keresztül egy fantasztikus úriemberrel és meggyőződéses cionistával, Nati Metukival, aki akkor a Keren európai igazgatója volt. Neki nem lehetett

nemet mondani a felkérésre. Amikor elvállaltam a leendő szervezet kuratóriumi elnöki posztját, még nem tudtam pontosan, hogy mit vállalok, de Nati valószínűleg sejtette ezt. Megígérte, hogy mindenben segítségemre lesz, így aztán belementem. Így is volt, Nati minden nehézségen átsegített, igazi barátság alakult ki közöttünk, ami azután is fennmaradt, hogy ő nyugállományba vonult. Utóda, korábbi helyettese, Dani Viterbo, akivel szintén igazán jó együtt dolgozni.

Vannak-e állandó támogatói a KH-nak Magyarországon?

Igen, az elmúlt négy év során kialakult egy állandó támogatói kör, amit igyekszünk stabilizálni és szélesíteni. Nagyon érdekes, sokszor megható, néha meg elkésítő tapasztalatokat szereztünk az adománygyűjtési kampányaink során. Vannak rendszeres adományozóink, akik sokszor hetente bemennek a bankba és befizetnek a számlánkra pár ezer forintot úgy, hogy a nevükön kívül semmit nem tudunk róluk, még megköszönni sem tudjuk a nagylelkűségüket. Aztán vannak olyanok, nagyrészt keresztények, akiknek vallási meggyőződésből nagyon fontos Izrael léte és jóléte. Ők sokszor kifejezik hálájukat, hogy rajtuk keresztül adhatnak Izraelnek, ez nekik nagyon fontos lelkiismereti ügy. Van olyan igen

BEVÁNDORLÓK ÉS SZOCIÁLIS VÁLSÁGHELYZETEK

A bevándorlók támogatása és a települések alapításának finanszírozása mellett a '60-as évek gazdasági válsága által okozott szociális problémákat is igyekezett enyhíteni a szervezet. A projektek finanszírozására hatalmas adománygyűjtő akciókat tartottak. Ezek közül kiemelkedik két akció: 1967-ben 150, 1973-ban 300 millió dollárt sikerült összegyűjteni. A '70-es évek első felében 185 000 új bevándorló érkezett Izraelbe, nagyjából a fele a Szovjetunió területéről. Az ő segítségük mellett a Keren Hayesod komoly támogatást nyújtott a „Mózes Művelei”-hez, melynek során az etióp zsidókat telepítették Izraelbe.

A '80-as évek vége, '90-es évek eleje kettős kihívást hozott. Az első intifáda tragédiái mellett az összeomlott Szovjetunióból áradó zsidó tömegeket is kezelni kellett. Ennek kezelésére indították be az Exodus nevű kampányt, melynek keretében 1990 és 1992 között több, mint félmilliárd dollár gyűlt össze a bevándorlók megsegítésére.

we are all in the same boat

Egy csónakban evezünk – 1974-es plakát

jelentős, nem zsidó adományozónk, aki azért ad Izraelnek, mert ott igen szakszerű a hátrányos helyzetű gyermekek gondozásának rendszere és meggyőződött arról, hogy adománya valóban a gyermekek javát szolgálja. Zsidó adományozóink hozzáállása attól függ, hogy hogyan viszonyul az illető a cionizmus eszméjéhez.

Hogy lehet részt venni a munkában?

Nagyon örülünk minden önkéntesnek. Az oldalunkon (www.kerenh.hu) található elérhetőségeinken lehet jelentkezni munkára, az ott lévő számlaszámokra lehet adományokat küldeni. Ha valaki nem akar a bankolással bíbelődni, szívesen át vesszük adományát személyesen. A világból sokan megemlékeznek Izraelről végakarataukban is oly módon, hogy a Keren Hayesodot nevezik meg örökösként. Ami az önkénteseket illeti, elsősorban olya-

nok jelentkezését várjuk, akiknek van gyakorlata vagy affinitása az adománygyűjtés terén. A jelentkezőket Lónyai-Sagiv Judit kolléganóm várja, aki irodavezetőként minden ügyes-bajos dolgunkat intézi, ő az egyetlen rész munkaidős alkalmazottunk.

Hogy zajlik egy adománygyűjtési akció?

Háromféle módon. Szervezünk ún. tömegkampányokat, amikor tömegkommunikációs eszközökön, rádión, újságban, címlistákra írt levelekben adunk tájékoztatást arról, hogy éppen milyen célra kérünk támogatást. A másik módszer, amikor személyesen keresünk fel potenciális adományozókat. A kettő kombinációja, amit most próbálunk ki először, hogy meghívunk érdekes izraeli személyeket, most éppen az IDF (izraeli hadsereg – *a szerk.*) hírszerző ügynökségének magyarul jól beszélő volt vezetőjét és szűk körű találkozókat szervezünk vele potenciális támogatók lakásán az ő baráti körük részvételével. Elsősorban elvi jelentőségű a mindenkori izraeli nagykövet támogatása. Ugyancsak nagyon fontosak a jelentős zsidó szervezetek limitált lehetőségeikhez igazodó adományai és támogatásuk.

Hol és hogyan kerül felhasználásra az összegyűlt pénz?

Minden fillér bankszámláinkra kerül, ahonnan az összegyűlt adományokat évente néhány alkalommal hiánytalanul átutaljuk Jeruzsálembe. Működési költségeinket a jeruzsálemi központ hagyja jóvá és kontrollálja. A felhasználás ketős ellenőrzésen esik át. Egyrészt a nagyon körültekintő és a hazai szabályok szigorú betartását ellenőrző saját felügyelőbizottságunk, másrészt a még ennél is rigorózusabb izraeli szabályok betartását ellenőrző nemzetközi felügyelőbizottság ellenőrzésén.

Mik a közeljövő célkitűzései a KH-nál?

Elsődleges célunk, hogy minden évben növeljük a megszerzett ado-

mányok mennyiségét, és az adományozók számát. Amennyire én ismerem a magyarországi viszonyokat, az összes nehézség ellenére valószínűleg a legeredményesebb adománygyűjtő zsidó szervezetek egyike vagyunk. Ez azonban nemzetközi összehasonlításban egyáltalán nem dobogós hely. Ha figyelembe vesszük, hogy a hazai az európai zsidó közösségek közül az egyik legnagyobb, ehhez képest eredményeink még igen jelentős javításra szorulnak. Adományozóink, kevés kivételtől eltekintve az idősebb korosztályból kerülnek ki. Szeretnénk elérni a középkorú és a fiatalabb korosztályokat is, olyan aktivistákra lenne szükségünk, akik ezekből a korosztályokból jönnek. A fiatalabb korosztály még nem érzi természetesnek azt a sokezer éves zsidó tradíciót, hogy a cedáká, az adományozás mind a közösség, mind az egyén személyiségének igen fontos pozitív formáló tényezője. Ezen szeretnénk változtatni,

KEREN HAYESOD NAPJAINKBAN

A 21. században az erősödő terrorizmus, a második intifáda visszavetette a turizmust és a gazdaságot, újabb szociális szükséghelyzetet hozva létre. Erre válaszul széleskörű szociális projekteket indított útnak a Keren Hayesod. Célkitűzéseik fókuszába az izraeli szociális olló zárása és a hátrányos helyzetűek támogatása került. Emellett részt vesznek a nem-zsidó szervezetekkel való együttműködésben is.

várjuk a fiatalabbak jelentkezését önkéntesnek és adományozónak. Ezúton is szeretném megköszönni minden támogatóknak a segítségüket és biztatok mindenkit, hogy ha még nem tette, lépjen velünk kapcsolatba és támogassa Izraelt, minden zsidó otthonát.

Elérhetőségek:

www.kerenh.hu info@kerenh.hu

Mázi tov! – Mitől boldogok és minek örülnek a zsidók?

A nagyszerű Sábát-on sorozat során következő állomásán a zsidó életút jeles napjaival, az öröm megélésével, jelentőségével és misztikus jelentésével foglalkozunk. Ha mindezt egy igazi Sábész keretében, kellemes környezetben, jó társaságban, családi hangulatban szeretnéd velünk megtenni, akkor Ráckeve a legjobb választás.

A négycsillagos wellness hotel, a felejthetetlen sábiti hangulat, az érdekes előadások és gyermekprogramok egyszerre adnak kikapcsolódást testnek és léleknek.

Időpont: 2017. április 28-30.

Részvételi díj: 15 000 Ft felnőtteknek, 10 000 Ft diákoknak, 6 éves korig ingyenes (az ár péntektől vasárnapig értendő)

Helyszín: Duna Relax & Event Hotel****
(Ráckeve, Dömsödi út 1.)

Előadásaink témáiból:

Fiú vagy lány született? - a zsidó névválasztás útmutatója • A zsidó esküvő menetrendje • A mikve előírásai • Ünnepejü-k a születésnapot?

További információ és jelentkezés: 268-0183 | posta@zsido.com

CHABAD LUBAVICS SZELLEMÉBEN

Jelentkezz hozzánk!

bölcsőde – óvoda – általános iskola

Ezek vagyunk mi:

- Kétnyelvű képzés anyanyelvi pedagógusok segítségével
- Korosztályonként differenciált, kis létszámú csoportok / osztályok
- Pozitív megerősítést hangsúlyozó nevelési módszerek
- Segítő szakemberek biztosítása: fejlesztőpedagógus, logopédus, mozgásterapeuta
- Pozitív zsidó identitás kialakításának elősegítése
- Naponta négyeszeri étkezés: friss, ízletes, helyben készült kóser ételek
- Napirendbe épített különórák

Tudj meg többet rólunk: www.zsidoiskola.hu

Bét Menáchem Héber–Magyar Kéttannyelvű Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde

1074 Budapest, Dohány utca 32-34.

☎ +36 1 781 4760; +36 70 379 1250

MACESZTÖRTÉNELEM

– hogyan lett száraz és lapos a pászka?

Együnk akár gépi, akár kézi maceszt, kereket, vagy szögleteset, egy dologban mi, áskénázok egyet-értünk: a pászka, vagyis a kovásztalan kenyér lapos, mint a Nagyalföld és száraz, mint a sivatag, ahol őseink negyven évet vándoroltak. Ez azonban nem volt mindig így. OBERLANDER BÁRUCH RABBI ÍRÁSA

A JEMENIEK MACESZE

Mindenki tudja, hogy néz ki a peszáchi macesz: szép kerek, vékony és kellemesen ropogós. Pár évvel ezelőtt azonban a közösségünkbe járó jemeni fiatalember, akit sokat faggattam különleges jemeni szokásokról, Peszáchra hozott nekem egy kis doboz jemeni maceszt. Ez a kovásztalan kenyér puha volt, és leginkább a *pitára* emlékeztetett, ami azonban, lévén élesztővel készül, *chomé*c, míg a jemeni macesz Peszáchra kóser.

Ekkor kezdtem el utánajárni, hogy honnan ered ez a különbség, mióta és miért néz ki úgy a mi maceszünk, ahogy azt megszoktuk. Kiderült, hogy a macesz történelmi alakulásáról nincs átfogó leírás, sem a rabbinikus, sem a tudományos irodalomban. Kutatásaim eredményét több cikkben publikáltam 2008-ban¹ és nagy örömmre ennek folyományaként már több publikáció is született a témában².

A következő írásban kutatásaim eredményét ismertetem dióhéjban.

A TALMUDI IDŐK MACESZA

A két talmudi bölcs, Sámáj és Hilél tanházai között vita volt a peszáchi kovásztalan kenyér vastagságáról³. Bét Sámáj szerint nem szabad Peszáchra vastag kovásztalan kenyeret

sütni, ezzel szemben Bét Hilél megengedi ezt. A Talmud⁴ felteszi a kérdést, mekkora a megengedett vastagság, mire ráv Huná azt válaszolta: 1 *tefách* (8 centiméter), mert ilyen vastagok voltak a jeruzsálemi Szentély színkenyerei⁵, amiknek nem volt szabad kovászosnak lenni⁶.

Ráv Jozsef szerint azonban lehetetlen, hogy utánozzuk a színkenyeret, amit a Szentélyben csináltak, ezért nem szabad egy *tefách* vastagságú maceszt sütni. Ez a vélemény lett a háláchában az elfogadott⁷.

A túl vastag pászka tilalmát az Áltér rebbe⁸ azzal magyarázza, hogy féltő, hogy a meleg nem járja át elég gyorsan és mélyen a tésztát és ezért sütés közben meg fog kelni.

Az egész talmudi diskurzusból az tűnik ki, hogy abban a korban a mainál 10-15-ször vastagabb maceszt használtak, de nem volt egyértelmű, mi a megengedett legnagyobb vastagság. Ehhez a macszhoz a mainál lágyabb, több vizet tartalmazó tésztát használtak.

Erre abból a háláchából⁹ is következtethetünk, ami szerint a macsz akkor számít megsültnek, amikor kettétörve a belseje már nem nyúlós – csakhogy a manapság használt száraz macsztészta nyersen sem igazán nyúlós¹⁰.

VÉKONYODÓ PÁSZKALAPOK

Rábénu Jomtov ben Ávrahám Ásevilli (RITVÁ, Spanyolország 1250?-1330?) véleménye szerint¹¹, mivel a Talmud a fentiekben idézett konklúzióban nem rögzítette, mekkora lehet a macesz maximális vastagsága, ezért egyáltalán nem szabad vastag maceszt készíteni: „ez az alapja annak az elterjedt szokásnak, hogy a *széder* során vékony micva-macsz (vagyis olyan macesz, amivel teljesítjük a macszezés micváját) eszünk”. Ebből viszont az következik, hogy az ünnep többi napján továbbra is vastagabbat ettek. Ennek oka az, hogy a *széder*en micva a maceszt enni, ún. „*smire*”¹², vagyis „örzött” macszot kell használni, és így a vékonyságával is őrizték a kóserőségét, mivel ez is hozzájárult ahhoz, hogy biztosan nem kelt meg a tészta.

Nem sokkal később egy új érv is megjelent a vékony macsz mellett. Eszerint a Talmud más helyen¹³ azt írja: minél vastagabb a macsz, annál több tészta kell hozzá. És minél több egy laphoz felhasznált tészta, annál nehezebb folyamatosan minden részét gyúrni, hogy ne kezdjen el kelni (*lásd keretes írásunkat*). Erre írja a corbeili Rábénu Perc ben Éljáhu (Franciaország, meghalt 1295), hogy „mivel a mi macszunkat lepényszerűre

formáljuk, ez a probléma nem merül fel¹⁴. Ebből kiderül, hogy Franciaországban ekkor már az ünnep egésze alatt vékony maceszt ettek.

Rábénu Perc szavait idézi a Mose Iszerlisz rabbi (RöMÁ, Krakkó, 1530–1573) is a *Sulchán áruch*-ban¹⁵. Az Álder Rebbe¹⁶ úgy foglalja össze a macesz vékonyodási folyamatát, hogy „bár elvben meg van engedve egy *tefách* vastagságig, de mivel ez könnyebben megkelhet, ezért próbáljuk vékonyabbra csinálni”.

Érdemes felvívni a figyelmet arra, hogy a RöMÁ és az Álder rebbe által említett vékonyság még mindig sokkal vastagabb, mint a miénk, hiszen azt írja a RöMÁ¹⁷, hogy 1,230 kg tésztából összesen csak három maceszlap készült. Ez egyezik azzal, amit leírt Hilél ben Náftáli Hirc rabbi (1615–1690) *Bét Hilél* című könyvében¹⁸, több mint 300 évvel ezelőtt, hogy a „mi maceszunk már vékony, összesen egy ujjnyi vastag”. Még ez az egy ujjnyi vastagságú macesz is jóval lágyabb volt, mint amit mi használunk, hiszen másként ehetetlenül kemény lenne.

Ebben az időben gyakori volt a viszonylag vékony, egy ujjnyi vastagságú macesz készítése, bár még mindig nem volt általánosan elterjedt. Sok forrás alátámasztja, hogy még jóval később sem volt könnyű megszüntetni a vastag macesz használatát Magyarországon¹⁹. Schreiber Mózes (1762–1839) pozsonyi rabbi, a *Chátám Szofér* már úgy beszél a vékony maceszről²⁰, hogy azt az askenázi közösségekben hivatalos rendeletben vezették be.

A LÁGY TÉSZA VS. KEMÉNY TÉSZA

Az egyujjnyi vastag macesz a jemeniek pitaszzerű kovásztalan kenyérére hasonlított. Ennek nagy előnye a ma használttal szemben, hogy könnyebben lehet gyúrni és így biztosan nem marad benne feldolgozatlan liszt. Ezért ebben a korban még nem merül fel a *gebrochtsz* problémája (*lásd keretes írásunkat*).

Azonban ezt a lágy tésztájú maceszt nem lehet előre megsütni, hiszen 1-2 nap alatt kőkeményre szárad, ezért naponta frissen sütötték az otthoni kemencékben²¹. Csak-

hogy itt megint egy halachikus nehézségbe ütközünk, ami miatt kicsit aggályos a peszáchi maceszsütés.

Közismert az a törvény, hogyha egy kis tiltott étel nem szándékosan²² bekeveredik a kóserbe, akkor, ha a tiltott rész kevesebb, mit 1/60-a a kósernek, akkor a tréfli annulálódik (*bitul*) és az étel ehető²³. Ugyanez igaz a Peszách előtt készült maceszra is: ha egy nagyon kis kovászos tészta bekeveredik a Peszáchra kóser tésztába, akkor az attól még nem lesz *chomécc*²⁴. Csakhogy ez nem áll az ünnep idején készített ételekre: akkor már a legkisebb mennyiségű kovásztól is tiltottá válik a kovásztalan étel²⁵. Így a legkisebb megkelt tésztamorzsza is elhomecolhatja az egész maceszmennyiséget.

Ezért vezették be az askenázi rabbi, hogy még az ünnep előtt mindenki készítse elő a szükséges kovásztalan kenyérmennyiséget²⁶. Ehhez értelemszerűen olyan tésztát kell készíteni, ami nem szárad ki, tehát sokkal kevesebb víz van a tésztájában, mint a vastag maceszéban. További előnye a szárazabb tésztának, hogy

Idő kb.	Név	Hely	Vélemény	Milyen macesz?
70	Talmudi bölcs: Bét Hilél	Erec Jisráel	megengedi a vastag maceszt	vastag [és puha]
300	Talmudi bölcs: Ráv Jozsef	Babilónia	8 cm-nél vékonyabb macesz	vastag [és puha]
1270	Rábénu Jomtov ben Ávrahám Ásevilli (RITVÁ)	Spanyolország	a <i>széder</i> során vékony micva-maceszt eszünk	Az ünnep alatt vastag [és puha], a <i>széder</i> során vékony (2-3 cm?)
1270	Rábénu Perc ben Élijáhu	Franciaország	a mi maceszunkat lepényszerűre formáljuk	Csak vékony (2-3 cm?) macesz
1550	Mose Iszerlisz rabbi (RöMÁ)	Krakkó, Lengyelország		csak vékony macesz
1680	Hilél ben Náftáli Hirc rabbi	Európa		vékony, egy ujjnyi vastagság
1700	Cvi Hirs Askenázi rabbi	Óbuda	nem lehet elvenni a jomtov örömét és tiltani a macesz folyadékkal való megpuhítását	[Ünnep előtt készült] száraz [egy ujjnyi vastag]
1800	Snéor Zálmán rabbi, az Álder Rebbe	Fehéroroszország		[száraz,] nagyon vékony, gyorsan készült
1820	Schreiber Mózes rabbi	Pozsony	askenázi közösségekben rendeletben tiltották be a vastag maceszt	Csak vékony macesz

kevésbé ragacsos, így kisebb esélye van, hogy gyúrás közben valahol ottragad egy-egy darabka²⁷.

Az ideális tésztában a pozsonyi *Chátám Szófer* szerint²⁸, 1/5 rész víz és 4/5 rész liszt van.

A GEBROKTSZ PROBLÉMÁJÁNAK MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEI

A tárolási probléma megoldása új gondokat vetett fel: az ujjnyi vastag, száraz maceszokat egyszerűen lehetetlen volt elrágni, így muszáj volt valamilyen folyadékkal megpuhítani. Csakhogy a tészta szárazsága miatt a gyúráshoz komoly fizikai erő kell, így maradtak benne lisztcsomók, ami pedig felveti a *gebrotksz* kérdését (lásd *keretes írásunk*), és aggályos lett a maceszt folyadékkal puhítani. Ekkor

erre Cvi Hirs Askenázi (1658-1718) óbudai rabbi úgy reagált²⁹, hogy „nem lehet elvenni a jom tov örömet [és tiltani a macesz folyadékkal való megpuhítását] egy ilyen elvont [vagyis nem gyakori] problémával, hogy talán meg fog kelni az esetleg benne maradt liszt a maceszben”.

ELSŐ MEGOLDÁS: A VÉKONY MÉG VÉKONYABB LETT

Erre megoldásként a korábnál jóval hosszabban gyúrták és még vékonyabbra kezdték nyújtani a tésztát, hogy biztosan ne maradjon benne feldolgozatlan lisztcsomó³⁰. Bár a *folyamatos* gyúrással mellett a háláchá elvileg megengedte, hogy 18 percnél tovább maradjon sületlenül a tészta³¹, ám a hosszantartó gyúrással

két ok miatt mégsem vált hosszútávon bevett gyakorlattá. Egyrészt tartottak attól, hogy a tésztában egy kis lisztcsomó mégiscsak erjedésnek indul, mert elkerülte a folyamatos gyúrást. Másrészt idővel elterjedt az a vélemény, miszerint a 18 perc ösz-

Macesz henger a 18. századból

GEBROKTSZ – A MACESZGOMBÓC PROBLEMATIKÁJA

A háláchában³⁹ elfogadott tény, hogy olyan macesztészta, ami már jól meg volt sütvé, nem képes megkelni még ha ledarálják és újra tésztát készítenek is belőle. Elvileg ez igaz a megpörkölt búzára is, mivel a hő „megölte”. Azonban a Talmud szerint⁴⁰ nem lehet ilyen búzából készült lisztet sem használni Peszáchkor főzésre, mert tartunk tőle, hogy a hő nem tudta teljesen átjárni a búzaszemeket, és így főzés közben kelésnek indulhatnak.

Mi a helyzet a megpörkölt liszttel? A *Toszfot* és más korai kodifikátorok szerint tartani kell tőle, hogy nem volt elég erős a hő, ezért tilos ilyen lisztet használni főzésre, mert megkelhet. Emiatt problémásak a maceszban megmaradó lisztcsomók is.

A lisztcsomók kialakulását elkerülendő, nem szabad hozzáadni a már meggyúrt tésztához lisztet, ha túl lágú lett⁴¹. A háláchá azonban ehhez hozzáteszi⁴², ha már bekevertek lisztet a tésztába és úgy sütötték meg, akkor azt meg lehet enni, mert csak akkor tilos az étel, ha biztosan tudjuk, hogy maradt benne liszt. Ez alapján szabad lenne minden más maceszt is főzésre használni, feltételezve, hogy nem maradt benne liszt, de az Álter rebbe⁴³ és mások szerint a mai macesz gyúrásnál közmertem előfordul, hogy feldolgozatlan lisztcsomó marad a tésztában⁴⁴, emiatt mindenképpen távol kell tartani a maceszt minden nedvességtől, nehogy megkeljen.

Ebből a két véleményből terjedt el a két szokás arról, hogy lehet-e főzni vagy sütni a maceszsal Peszách idején. Sok askenázi közösségben, így a magyarországi nem haszidok is, a megengedőbb szokást követik, és esznek pl. maceszgombóc levest, macebrájt (tojásba áztatott, kisütött bundás macesz) stb. A haszid csoportok a másik szokást követik, és egész Peszách alatt ügyelnek rá, hogy ne érintkezzen a macesz folyadékkal – kivéve a nyolcadik napon, ami már csak rabbinikus ünnep.

Az ünnep első hét napján a Chábád haszidok még az asztalra sem teszik le a maceszukat, nehogy akárcsak egy morzsa is nedvességgel érintkezzen, ehelyett mindenki egy kis zacskóból, az asztal mellett fogyasztja a maceszt.

A nedvességgel érintkező maceszra használt *gebrotksz* kifejezés valószínűleg a jiddis „brechen” (törni) szóból ered, arra utalva, hogy a felhasználás előtt kis darabokra törik a maceszlapokat.

szadódhat rövid, pár másodperces szünetekből is, amit az ember óhatatlanul is megejt munka közben³².

AZ IPARI FORRADALOM MEGOLDÁSA

A következő lehetőséget a probléma feloldására az iparosodás elterjedése kínálta. Korábban mindenki otthon készítette a maceszt³³, innentől azonban egyre elterjedtebbek lettek a pászkaüzemek, ahol gyors, és kellőképpen erős munkások dagasztották a tésztát, amit minden eddiginél vékonyabbra nyújtottak³⁴, ám a gyakorlatban a sebesség az alaposág rovására ment³⁵. Mivel egy-egy 18 perces munkablokkban a lehető legtöbb maceszt igyekeznek előállítani, így mindig maradhat kevés feldolgozatlan liszt a tésztában. Ezért Snéor Zálmán rabbi (1745-1812), az Álter Rebbe véleményét követve nem használt fel olyan ételekhez a maceszt, amiben nedvességgel érintkeznek (lásd *keretes írásunk*).

MEGOLDÁS-E A GÉPI MACESZ?

A gépek által készített macesz megjelenése az 1850-es években³⁶ újabb megoldási lehetőséggel kecsegtetett, hiszen a dagasztógép nagyon alaposan és gyorsan ki tudja dolgozni a tésztát. Azonban ez is egy újabb háláchikus vitát generált. Tudni kell, hogy a „micve maceszt”,

tehát azt, amit a széderen fogyasztunk, azzal a gondolattal kell gyártani, hogy majd micvára használják fel³⁷. Márpedig a gép nem tud gondolkodni, nincsenek szándékai, így egyes rabbik szerint az általuk készített pászka nem is alkalmas a micva céljára. Más rabbik szerint azonban elég, ha a gépet bekapcsoló személy gondol a micvára.

Súlyosabb probléma azonban, hogy míg a kézzel készült macesznál csak a munkás kezét, a sodrófát és a munkalapot kell 18 percenként letakarítani, addig egy gép esetében ez a tisztítás sokkal bonyolultabb és nagyobb eséllyel ragad meg benne észrevétlenül tésztamorzsa, ami aztán elhomecolhatja az egész adagot.

A történet napjainkban sem ért még véget, továbbra sincs olyan megoldás, ami elég gyors, és egyszerre küszöbölné ki teljesen a tárolás és az eldolgozatlan lisztcsomó kérdését.

MARAD A VÉKONY ROPOGÓS MACESZ

Visszatérve a kiindulópontunkhoz: lehet-e áskenázi zsidóknak jemeni maceszt fogyasztani? Van, aki szerint pusztán praktikus oka van annak, hogy elődeink átálltak a szárazabb tészta használatára, annak érdekében, hogy előre el lehessen készíteni az ünnepre. Csakhogy a modern mélyhűtők tökéletes megoldást adnak a puha maceszok tárolására.

Slomo Zálmán Auerbach (1910–1995) jeruzsálemi rabbi véleménye szerint³⁸ azonban nem csak praktikus, hanem háláchikus oka is van

MITŐL KOVÁSZTALAN A MACESZ?

1 Peszách ünnepén nem szabad kovászos enni⁴⁵, de minden más, ami nem kovászos (és askenázi zsidóknak nem *kitnijot*, hüvelyes)⁴⁶, szabadon fogyasztható. Széder estén kötelező olyan „kenyeret” enni, ami megkelhetett volna⁴⁷, de megőrizték, hogy ne keljen meg. Ebből következik az, hogy csak gabonafélékből lehet készíteni a maceszt, és legjobb, ha búzából készül⁴⁸.

2 A kelés folyamata onnantól tud megindulni, amikor aratás után a búza vízzel érintkezik⁴⁹. Ezért a maceszhoz csak olyan lisztet lehet használni, ami az aratás után nem érintkezett vízzel. Erre utal a „smire”, őrzött jelző, vagyis a gabonát és a lisztet őrizték, hogy ne érintkezzen vízzel és ne induljon erjedésnek⁵⁰. Több szinten lehet őrzött, vagyis *smire* a macesz, attól függően, hogy az aratástól, az őrléstől vagy csak a liszt vízzel való keveredéstől óvták-e meg.

3 Ha a vízzel elkevert lisztet több, mint 18 percig állni hagyjuk, akkor erjedésnek indul⁵¹. Ezért nagyon kell figyelni, hogy ne lépjk át ezt az időkeretet a macesz készítésekor. Ha azonban folyamatosan gyúrnák, akkor elvileg nem indul meg a kelés, ahogy a Talmud írja⁵², akkor sem, ha egész nap vegyítve vannak.

4 Elvileg ez alapján lehetne liszttel sütni, főzni Peszáchkor is arra hivatkozva, hogy állandóan foglalkozunk vele, míg el nem készül. Gyakorlatilag ez teljesíthetetlen, hiszen nem lehet kivédeni, hogy ne ragadjon ide-oda egy kis nedves liszt vagy kis darab tészta, ami kelésnek indul. Ha pedig ez belekeveredik az ételbe, akkor – mivel Peszáchkor a legkisebb *chomé*c is homeccé teszi az egész ételt – azt nem lehet fogyasztani az ünnepen. Emiatt nem ajánlott 18 percnél tovább gyúrni a macesz tésztáját sem.

5 A macesz sütése során 18 percenként leállítják a folyamatot és mindent a nyújtófáktól a munkások kezéig alaposan letisztítanak, majd újraindítják a gyártást⁵³.

az átállásnak. Mivel a keményebb tészta kevésbé ragad, így kisebb az esélye annak, hogy valahol elrejtve tésztamorzsák tapadnak meg 18 percen túl is. Ezért háláchikus okokból vették magukra pár gene-

rációval ezelőtt az askenázi zsidók ezt a szigorítást. Mivel ma már ez a bevett szokás, erről nem állhatunk vissza az enyhébb szokásra és így askenázi zsidó nem fogyaszthat pítaszzerű jemeni maceszt Peszáchkor.

¹ *Or Jiszráél* folyóirat 51. szám 121–137. oldal, 52. szám 72–88. oldal; ² Professzor Yaakov Speigel: „Mácot ávot báPeszách”, in: *Yerushaseinu* 7. kötet, 2013, 193–217. oldal és *uo.* 1. lábjegyzet; Ari Z Zivotofsky–Ari Greenspan: „The Thick and Thin of the History of Matzah”, in: *Hakirah – The Flatbush Journal of Jewish Law and Thought* 17. kötet, 2014, 105–127. oldal és *uo.* 1. lábjegyzet; ³ *Pszáchim* 36b–37a.; ⁴ *Uo.*; ⁵ *3Mózes* 24:5–9.; ⁶ *Uo.* 2:11.; Talmud, *Mónáhot* 57a.; ⁷ *Sulchán áru*ch, *Orách chájim* 460:5.; ⁸ *Uo.* 10.; ⁹ *SÁ* *uo.* 461:3.; ¹⁰ *Áru*ch *há*sulchán *uo.* 7.; ¹¹ *Chidusé HáRitvá* a Talmud *Pszáchim*-hoz, 36b. végén; ¹² *SÁRSZ* *uo.* 453:14.; ¹³ *Pszáchim* 37a. és *Rási* *uo.*; ¹⁴ Idézi a *Bét Joszéf*, *Orách chájim* 460:[4.]; ¹⁵ *Uo.* 460:4.; ¹⁶ *SÁRSZ* *uo.* 10.; ¹⁷ *SÁ* *uo.* 475:7. és *RSZ* *SÁ* *uo.* 458:5.; ¹⁸ *Jore déá* 97:1.; ¹⁹ Lásd *Chálifot smálot Binjámin* 4. kötet [8.] oldal végén, hogy Zussmann Wolf (1824–1898), a Vasvári Pál utcai Budapesti Talmud Egylet első rabbija, „több *dróset* tartott, amiben hirdette a vastag macesz tilalmát, ami Pesten nagyon elterjedt volt. Többen felkeresték az otthonában és megköszönték, hogy megmentette őket ezzel a *chomé*c tilalmának megszegésétől, és [az ó hatására] eltüntették ezeket az otthonukból”; ²⁰ *Chátám Szofér* responsum *Orách chájim* 121. fejezet; ²¹ *Hálíchet Témán* 41. oldal a 2002. kiadásban; ²² *SÁ*, *Jore déá* 99:5.; ²³ *SÁ* *uo.* 98:1.; ²⁴ *SÁ*, *Orách chájim* 447:2., 4.; ²⁵ *SÁ* *uo.* 1.; ²⁶ Lásd *SÁRSZ* 453:9.; *Túr*, *Orách chájim* 458. fejezet végén; ²⁷ *Szidur Jisruot Jiszráél*, A maceszsütés szabályai 28. paragrafus; ²⁸ Responsum *Orách chájim* 127. fejezet; ²⁹ Idézi *Sóulát Jábéc* responsum 2. kötet 65. fejezet; ³⁰ *Sáaré tsuva*, *Orách chájim* 460:10.; *Sut Ádmor házákén* 6. fejezet; ³¹ *SÁ*, *OC* 459:2.; ³² Lásd *RöMÁ* *uo.*; ³³ *Piszké háROs*, *Pszáchim* 2. fejezet 26. fejezet.; ³⁴ *Ésel Avrahám* 461. fejezet végén. Lásd még *uo.* 460:8.; ³⁵ Lásd *uo.*; ³⁶ Lásd *HáChásmál böHáláchá* 1. kötet 88–135. oldal, különösen a témánkban lásd 134. oldal végén.; ³⁷ *SÁRSZ* 453:14–15., 460:1.; ³⁸ *Hálíchet Slomo*, *Peszách* 41:80.; ³⁹ *SÁ* *uo.* 463:3. végén, *SÁRSZ* *uo.* 3.; ⁴⁰ *Pszáchim* 39b. végén; ⁴¹ *SÁRSZ* 459:25.; ⁴² *RSZ* *uo.* 26.; ⁴³ *Sut Ádmor házákén* *uo.*; ⁴⁴ *Máchácit hásekel* 458:1.; ⁴⁵ *2Mózes* 12:15., *5Mózes* 16:3.; ⁴⁶ *SÁ* *uo.* 453:1. *RöMÁ*; ⁴⁷ *Pszáchim* 35a.; ⁴⁸ *SÁ* *uo.*; ⁴⁹ Lásd *SÁ* *uo.* 467:5.; ⁵⁰ Lásd *SÁ* *uo.* 453:4.; ⁵¹ *SÁ* 459:2.; ⁵² *Pszáchim* 48b.; ⁵³ Lásd erről írásom: *Or Jiszráél* 47. szám 122–138. oldal.

A VILÁG ÖNZETLEN JÓCSELEKEDETEKRE ÉPÜL

A zsidó hagyomány szerint a *cheszed* (önzetlen jócselekedet) és a *gmilut chászádím* (jótékonykodás) a világ tartóoszlopai. Így szól erről a Pirké Ávot, az Atyák fejezete a Misnában: „Három pilléren nyugszik a világ: Tóra, istenszolgálat és jótékonykodás”. FUCHS JEHOŠUA RABBI ÍRÁSA

A jótékonykodás fogalmába számos parancsolat tartozik. Íme, álljon itt néhány példa: kamatmentes kölcsön juttatása a rászorultaknak, étel és szállás nyújtása a vendégeknek, a gyászolók vigasztalása, segédkezés a temetésen, beteglátogatás, béke-teremtés haragos felek között, vagy a menyasszony és a vőlegény megörvendeztetése az esküvőjükön.

HOGYAN LEGYÜNK JÓ EMBEREK?

Ezek az előírások – melyek között vannak tórai és rabbinikus eredetűek is – mind a jótékonykodás kategóriájába tartoznak. Azonban a gyönyörű micvának létezik egy másik vetülete is, melyből kiderül, hogy ez a parancsolat nagyban eltér más parancsolatoktól. A micvák általában meghatározott paraméterekkel rendelkeznek: tudnunk kell, hogy mikor, hol és hogyan kell azokat végrehajtani. A most vizsgált parancsolat lényege azonban az, hogy jó emberek legyünk. Az ide tartozó előírások rendkívül fontos részei a zsidóságnak, melyeknek sokszor nem tulajdonítunk megfelelő jelentőséget.

A Tóra megparancsolja számunkra, hogy jóindulatú, segítőkész emberek legyünk. E magától értetődő dolgok gyakran nem kapják meg az elvárható figyelmet, és az ide vonatkozó előírások sem mindig egyértelműek. Van olyan rabbi, aki szerint átadni a helyet egy várandós nőnek a buszon a *gmilut chászádím* kategóriájába tartozik, ahogyan az is, ha köszönünk a másiknak, vagy

rámosolygunk arra, aki szomorkodik, esetleg segítünk hazacipelni valaki nehéz csomagjait. Más rabbi arra hívja fel a figyelmet, hogy vannak olyan emberek, akik sok pénzt áldoznak arra, hogy különböző megtisztelő zsinagógai feladatokat vásároljanak maguknak vagy jelentős összeget szánjanak adományozásra, azonban az olyan egyszerű elvárásokról, mint a másik emberrel való figyelmesség és szívélyesség megfigyelésére, nem vesznek észre, hogy jóindulatú és segítőkész embernek lenni a zsidóság egyik legalapvetőbb elvárása. Ez egy annyira fontos alapérték, hogy a Talmud szerint a zsidó ember legfontosabb ismertetőjegye az, hogy jeleskedik a *gmilut chászádím* micvájában.

Egy további érdekesség, hogy a jótékonykodás megítélése fordított arányban áll a várható nyereséggel. Ez azt jelenti, hogy ha azért teszünk meg egy szívességet, mert valamit várunk érte cserébe, annak értéke sokkal kisebb, mintha érdekeltség nélkül tettük volna meg. Ezért nevezik a halottakkal való foglalkozást *cheszed sel emetnek* (igaz jótékonykodásnak), mert a halott biztosan nem tudja azt viszonzni.

VETÉS ÉS ARATÁS: A JÓTÉKONYSÁG KÉT ARCA

A Talmud azt is elmondja, hogy a *gmilut chászádím* értékesebb, mint a *cödáká*, az adományozás. A *cödáká* a magok elvetéséhez hasonlítható, a *cheszed* pedig a termény betakarításához. Amikor valaki vetni kezd,

még nem lehet biztos abban, hogy később lesz mit learatnia. Betakarításkor azonban már a beérett terméssel dolgozhatunk. Egy magyarázat szerint amikor valaki eleget tesz az adományozás parancsának (azaz „beveti a mezőt”), akkor az adomány átadása jelenti a micva teljesítését, nem pedig az ügy érdekében megtett egyéb tevékenységek, például, hogy saját maga megy átadni a pénzt, vagy odafigyel, hogy diszkréten jutassa el adományát, és így elkerülje a másik megszégyenülését, vagy olyankor ad, amikor nagy leárazások vannak, hogy ezáltal a pénz vásárlóértéke nagyobb legyen. Ezek az erőfeszítések és figyelmességek a *cödákával* járó *cheszed* kategóriájába tartoznak, és ez a *cheszed* az, ami meghatározza a „betakarított termény” mennyiségét.

A Talmud azt is elmagyarázza, hogy a *cheszed* három különböző esetben is több jótéteményre ad lehetőséget, mint a *cödáká*.

A *cödáká* kötelezettségét csak pénzzel teljesíthetjük, a *cheszedet* pénzzel és fizikai segítségnyújtással is. A *cödáká* kizárólag szegény emberek felé irányulhat, a *cheszed* szegények és gazdagok felé is.

A *cödákával* csak élő embereken segíthetünk, a *cheszeddel* élőkön és holtakon is egyaránt.

Nézzük meg a fenti eseteket részletesen: a *cheszed* parancsát pénzzel és fizikai segítségnyújtással is teljesíthetjük. Eszerint az általános segítségnyújtás a *cheszed* kategóriájába tartozik, legyen az valamilyen egyszerű dolog, mint kinyitni az ajtót valaki előtt, vagy valami nehezebb, mint egy defektes abroncsot kicserélni. Még a pénzváltás vagy ügyintézés valaki számára is *cheszednek* számít. Minél bonyolultabb vagy időigényesebb egy szívesség megtétele, annál nagyobb az értéke. Az is növeli a *cheszed* értékét, ha egy olyan ember számára nyújtjuk, akit alig ismerünk, mert ez nagylelkűségről tanúskodik, és kevésbé elvárható.

A *cheszed* jelenthet szegényeknek és gazdagoknak nyújtott segítséget is. A vendégfogadás például *cheszed-*

nek számít. Csupán azért, mert a vendég nem szegény, és van mit ennie, még nem biztos, hogy szívesebben étkezne magában, tehát hasznára van, hogy a vendéglátó fogadja őt otthonában és együtt élvezik az ételleket, ráadásul pénzt is megtakarít.

A halottaknak nyújtott *cheszed* egy különleges dolog, melyet *cheszed sel emetnek*, igaz jótékonyágnak nevezünk. Nem nehéz megérteni, hogy miért. Amikor egy élő számára teszünk szívességet, gyakran számítunk arra – akár csupán tudat alatt –, hogy majd viszonzják azt számunkra. Ez csökkenti a jótett tisztaságát. Minél inkább számítunk a viszonzásra, annál kevésbé önzetlen és ingyenes az általunk nyújtott szívesség.

AZ ÖNZETLENSÉG MÉRTÉKE

Amikor a *cödáká* szót használjuk, érdemes a héber kifejezéshez ragaszkodnunk, mert a szó gyökerének nagy jelentősége van. A *cá-di-kuf-dáled* betűk egymást követve különböző dolgot jelenthetnek: igazságos, egyenes, megfelelő, indokolt. A *cödákára* nagyon egyértelmű és részletesen meghatározott szabályok vonatkoznak, melyek előírják, hogy kinek, mikor és mennyit kell adnunk. Előfordul, hogy azt mondhatjuk: „Teljesítettem a *cödákára* vonatkozó kötelezettségemet ebben a hónapban vagy egy bizonyos személy felé.” Ennek oka, hogy az előírások meghatározzák az adomány helyes és igazságos havi összegét, mely az egyén pénzügyi helyzetétől függően változik. Az előírt összegnél nem vagyunk kötelesek többet adni. Ugyanígy kérhetünk adományként bizonyos összeget, de nem többet. Ez a *cödáká*.

Ezzel ellentétben a *cheszed* lényege az elvártnál több jótett. Nem feltétlenül valamilyen jócselekedetre kell itt gondolnunk, ez bármire vonatkozhat, de a leggyakrabban olyan szívességre értjük, melynek megtételére valójában nem lenne semmi okunk. Ez kétféle módon valósulhat meg: tehetünk szívessé-

get egy olyan személy számára, akivel nem állunk kapcsolatban és semmilyen kötelezettségünk sincs irányába, vagy ismerjük az illetőt és kötelesek is vagyunk segíteni rajta, de mi az elvártnál többet teszünk érte. Az Örökkévalótól kapott sok jó például *cheszednek* számít, mert Istennek nincs efféle kötelezettsége, mi pedig nem érdemeltük ki.

JÓTÉKONYSÁGBÓL JÓSÁG

Mindezt figyelembe véve megérthetjük, hogy a *cödáká* alapvetően nem *cheszed*, de mégis azzá válhat, ha az elvártnál nagyobb mértékben teljesítjük. Az „a világ önzetlen jócselekedetekre épül „zsoltárvers azt jelenti, hogy az Örökkévaló nagylelkű jóakarata és bőkezűsége tartja fent világunkat, és ezt a *cheszed* szó fejezi ki, nem pedig a *cödáká*.

Minden parancsolatnak két vetülete létezik: az ember és Isten közötti, illetve az ember és ember közötti. Nem elég, ha a Tórának csak az egyik oldalára figyelünk. Ha valaki közel akar kerülni Istenhez, akkor közel kell kerülnie embertársaihoz is.

DEMECS ZSOLT KÉPEI

BUDAPEST

**B
U
D
A
P
E
S
T**

BÉT MENÁCHEM

Purim az igazi felszabadult öröm ideje. Ilyenkor minden közösségben hatalmas mulatságokat szerveznek, melyeken jelmezbe öltözve ünneplik a gonosz Hámán pusztulását és a zsidók megmenekülését. Idén különlegesen nagy öröm, hogy vidéki nagyvárosok is csatlakoztak a felhőtlen ünnepléshez, hiszen a főváros mellett Miskolcon és Debrecenben is szerveztek ünnepi összejövetelt a lubavicsi rabbik.

MISKOLC

KERÉNYI LÁSZLÓ KÉPEI

DEBRECEN

TÓTH ATTILA KÉPEI

AZ OKTATÁS ELFELEJTETT MEGÚJULNI

NEM ELÉG SZERETNI A GYERMEKET, SZAKMAI ÉS PSZICHOLÓGIAI FELKÉSZÜLTSG IS KELL

Fáradt gyerekek, kiégett tanárok, használhatatlan tankönyvek... Mi történt az elmúlt évtizedekben a magyar oktatással? Hogyan jutottunk idáig? Van kiút? Majoros Máriával, a Maimonidész Gimnázium matematikatanárával beszélgettünk. LEFKOVICS ZSÓFI ÍRÁSA

Mi a legfőbb gond a magyar oktatási rendszerrel?

Nem kérdés, hogy elavult az oktatási rendszer, a módszertani kultúra nagyon régóta az, hiszen az elmúlt évtizedekben alig történt a lényegét érintő változás. A negyvenes évek végén szélesre tárták az iskolák kapuit, azt mondták, legyen az iskola mindenkié. Kötelezővé tették az általános iskolát, kinyitották a gimnáziumot, sokkal szélesebb réteg számára vált elérhetővé az érettségi, mint korábban. A szovjet pedagógiai modellt vettük át, amely az életkori sajátosságok figyelembe vétele helyett egyfajta mindenhatóságot tulajdonított az iskolának. További problémák adódtak abból is, hogy a gyerekek teljesen különböző háttérű családokból érkeztek az iskolába. A rendszerrel nem az a gond, hogy porosz, vagy szigorú – ez egy nagyon felszínes, a lényegét nem érintő állítás – hanem az, hogy nem veszi figyelembe az életkori és kulturális sajátosságokat. Alapvető problémának érzem, hogy nem követte egy olyan módszertani kultúra Magyarországon az oktatást, ami figyelembe vette volna azt a tényt, hogy sok eltérő családból érkező gyerekek van az iskolákban. A cél az lenne, hogy a hátrányosabb környezetből érkező gyerek is jó teljesítményt tudjon produkálni.

A rendszerváltás sem hozott változást?

Nem. Nem az a baj, hogy van egy probléma, hanem az, ha nem veszünk tudomást a problémáról. Megítélésem szerint ma Magyarországon hetven éve nem veszünk tudomást arról, hogy a módszertani kultúrának fel kell nőnie ahhoz, hogy képes legyen kezelni az egyéni tanulási sajátosságokat, a gyerekek értelmi fejlettségi szintjét és a családi háttérből fakadó különbségeket. A szovjet pedagógiai modell a

szőnyeg alá söpörte a problémákat. A rendszerváltás hozott egy lehetőséget. Magániskolák jöttek létre.

Mit adtak hozzá a magyar oktatáshoz a magán- és alapítványi iskolák?

A nagy lelkesedésben sokan azt hitték, hogy elég szeretni a gyerekeket. Nem elég. Nagyon komoly szakmai és pszichológiai felkészültséget igényel az, hogy megpróbáljunk egy úgynevezett gyerekbarát iskolát létrehozni, ahol úgy juttatjuk el a gyerekeket egy magas teljesítményhez, hogy közben boldog gyerekkoruk van. Ezek az intézmények inkább külsőségekben hoztak újat. Bevezették a szöveges értékelést, de nem dolgoztak ki egy megfelelő modellt hozzá. Persze több dologban jobbak tudtak lenni: a gyerekek kis csoportokban tanulnak, új tantárgyakat pl. drámapedagógiát vezettek be, jobbak az infrastrukturális feltételek, fel tudtak venni több pszichológust, tágabb a tér. De ez pénzfüggő. A mi oktatásunk a tudás átadásának tekintetében nem demokratikus, hetven éve nem az. Évtizedek óta a gyerekek 35-40%-a bukik matematikából a felső tagozatban, 25-30%-a magyarból eredménytelen. Nem a PISA felmérés óta van így, csak azóta beszélünk róla nyíltan.

Hogyan válhatna demokratikus?

Az volna az ideális, ha a figyelem középpontjába végre az ismeretek felépülésének sajátosságai kerülnének, azaz a gyerek eredményes tanítása kerülne a középpontba. Úgy gondolom, hogy a legtöbb alapítványi iskola ebben nem tudott jelentős eredményt elérni. A módszertani kultúra kidolgozása várat magára.

Mi a helyzet körülöttünk, Európában?

Ha nem kapunk észbe, az európai hajónak legfeljebb a partról integethetünk.

NÉVJEGY

MAJOROS MÁRIA

Matematika és orosz nyelv tanárként kezdte pályafutását 1977-ben. A Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola matematika munkaközösségének vezetőjeként (1991–2003) kidolgozta a tananyag egy olyan gondolkodásközpontú átrendezését, amelynek segítségével hamarabb lehet eljutni az érettségiig.

1994-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karán pszichológiából doktorált, doktori értekezése címe: „A tipikus matematikai hibák mögött rejlő gondolkodási mechanizmusok”.

Pedagógiai kutatásokat végző cégénél „A matematikai képességek fejlesztésének lehetőségei” címmel vezetett akkreditált tanfolyamot.

Kutatásai során azt vizsgálja, milyen változásokra van szükség az oktatásban ahhoz, hogy a gyerekek a valódi intellektuális képességeiknek megfelelő teljesítményt tudjanak nyújtani.

Számos könyv és publikáció szerzője, ezek a teljesség igénye nélkül: A balkezes gyerek matematikatanulása; Oktassunk vagy buktassunk?; Hangsúlyeltolódások (A tehetség gondozás és a képességfejlesztés hasonlóságai és különbségei).

Európában figyelnek arra, hogy minél kisebb legyen a lemorzsolódás, mert az iskola feladata, hogy hasznos adófizető állampolgárokká váljanak a gyerekek. Tőlünk nyugatra évtizedekkel ezelőtt megfogalmazódott a life long learning-gondolata. Felismerték azt, hogy abban a környezetben, ahol élünk, várhatóan életünk során többször kell szakmát váltani, tehát senki nem veszítheti el a tanulás iránti érdeklődését és szeretetét. Ezért az európai oktatási minisztériumok többsége nagyon nagy pénzt fordít hatékony oktatási anyagok és olyan környezetet kialakításához, ahol hatékony és élvezetes az oktatás. Ha Angliában egy tanár felmegy az internetre, megtalálja tanórákra lebontva a tantervet, óravázlatokkal, segédanyagokkal, módszertannal. Magyarországon a tanár magára van hagyva. Egy tankönyv maximum a harminc százalékban használható.

Miért ilyen rosszak a tankönyvek?

Vannak a piacon monopolhelyzetben lévő tankönyvek. Akik ezeket írják, általában nem látnak gyereket közelről. De ha mégis látnak, akkor gyakorló iskolában kiválogatott gyerekeket tanítanak. Matematikából az amúgy is nagyon elméleti tankönyv eltolódott egy még inkább elméleti irányba. Hatodik-hetedik-nyolcadikban olyan dolgokat tanítunk a gyerekeknek, amelyek egyáltalán nincsenek a cselekvés szintjén megalapozva. Tehát az absztrakciós folyamat sérül, hiszen az lenne a normális, hogy a diák a megtanulandó dolgokkal először tapasztalat szintjén találkozná, utána megpróbálja szimbolikusan, ábrán, rajzon megjeleníteni, majd jöhetnek a matematikai jelölések, az absztrakció. Ezt átlépik, a tankönyv rohan, csak a tananyag mennyisége a fontos.

Mit tehetnek a tanárok ebben a helyzetben?

A tanító tanárok szintjén nagyon nagy lenne az igény, hogy segítséget kapjanak, de a szakmai irányítás képviselői csak ülnek az erődítményekben. Számukra az, hogy a tananyagot hogyan juttatjuk el a gyerekekhez, az a tanár és a gyerek problémája. Ha a gyerek

nem tud eleget, akkor a gyerek hülye. A tanárok nem kapnak segítséget. Rengeteget dolgoznak. Ha egy tanár eredményes akar lenni, sok tanítási anyagot kell önállóan kidolgoznia. Sokféle könyvvel jár órára. Hetven százalékban a tanár a tankönyvíró. Nem attól túlterheltek a tanárok, hogy sok órájuk van, hanem attól, hogy – ha nem akarnak frusztrálódni, hogy a gyerek nem érti a tananyagot – minden egyes órát külön fel kell építeniük. Ehhez nem kapnak segítséget. Mindenki magányosan küzd és ez halálosan kimerítő. Nincsenek állami tudásmérő tesztek sem, mindenki saját magának állítja össze a kérdéssorait. A háttérsegítés kb. 30 százalékos, 70 százalékban a tanár intuíciója, felkészültsége, szakmai tudása adja az oktatást.

Mennyire lehet a gyerekeket terhelni?

A gyerekek terhelhetők. Persze attól függ, mi történik az iskolában. A britknél sokszor dupla órát tartanak, és a tanítás reggel fél 9-től délután fél 5-ig tart. A gyerekek nem fáradnak el, ha nem úgy történik az oktatás, hogy áll kint a tanár és magyaráz. Egy hatvan perces matematikaórán nyolc-tíz különböző tevékenység folyik. A számgöygyesen vagy kifejezetten az erre a célra kialakított 10 x 10-es szőnyegen lépegetve tanulnak összeadni, min-

denféle szemléltetés alkalmazásával segítik a fogalmak felépítését, rögzítik a tananyagot. Láttam olyan órát, amelyen az összeadást úgy gyakorolták, hogy a gyerekek számokat tettek a fejükre és meg kellett keresni a párujukat, akivel együtt húszat alkotnak. Mozgást, zenét visznek az órákba. Ha a gyerek nem unatkozik, életkorának megfelelő az oktatás, fegyelmezni sem kell. Akkor van baj, ha ülnie kell és a tábláról másolni.

Milyen lesz a Maimonidész Gimnázium? Mitől fog kitűnni az oktatási rendszerből?

Azért vagyunk nagyon szerencsés helyzetben, mert megvan a tapasztalatunk, amelyeket az állami és magániskolákból hoztunk. Képzett, magas szakmai színvonalú tanárok jöttek össze. Minden adott ahhoz, hogy az iskola képes legyen megfelelni annak az elvárásnak hogy tantárgyi szinten is magas színvonalú tudást adjon át úgy, hogy közben gyerekbarát maradjon, emellett egyéni fejlesztésre is koncentrál. Ezeknek a feltételnek csak nagyon magasan képzett tanárok felelnek meg. A gimnázium vallási alapon szerveződik, ez egy nagyon erős morális tartást képes adni a gyerekeknek és az oktatási környezet minőségét ez nagyon pozitívan tudja befolyásolni.

Maimonidész nyílt nap, 2017. március 13.

EGYRE NÖVEKVŐ ADOMÁNYOZÓKEDV

EGY SZÁZALÉK ADAKOZÁSI TENDENCIÁK A ZSIDÓ KÖZÖSSÉGBEN

Ahhoz, hogy egy közösség fenn tudja tartani magát, szüksége van arra, hogy tagjai felismerjék: közös céljaik eléréséhez mindenkinek áldozatot kell hozni. Ez a felismerés, a társadalmi felelősségvállalás sok ok miatt nehezen működik a mai magyar zsidó közösségben. Az EMIH a szemléletformáláshoz az 1%-os kampányt is felhasználja. RÉTI JÁNOS ÍRÁSA

HOL VANNAK A FELELŐS POLGÁROK?

A magyarországi zsidó – és nemcsak zsidó – egyházak régóta égető, és a XX. század számos máig ható kártéteményét plasztikusan megmutató problémája, hogy nehéz megnyugtató megoldást találni a hitéleti tevékenységek finanszírozására. A kérdés természetesen nehezen választható el az ország többi, egyaránt az egymást váltó tekintélyuralmi rendszerek kollektivisták ámkfutásában gyökerező gondjától. A kontinens nyugati feléhez képest amúgy is jelentős késéssel meginduló, és ki igazán soha nem teljesedett polgárosodási folyamatot előbb a Vészkorszak, majd a szocializmus vállalkozás- és magántulajdon ellenessége akasztotta meg legalább egy emberöltőre. Ha ehhez hozzávesszük a szocializmus időszakát jellemző zsigeri ellenszenvet a vallásgyakorlás iránt, értehetővé válik, hogy a köztársaság megszületésének hajnalára miért veszítette el a Magyarországon élő zsidók döntő része csaknem teljesen kötődését saját zsidóságához.

Valóban, a baloldali vezetés évtizedeken keresztül mindent megtett a hitélet visszaszorítása érdekében. A korábbi sokszínűséget megszüntetve hatalmi szóval egységesítette és a politikai érdekeinek kiszolgálójává züllesztette a hitközségi működést. A közösségi intézményrendszer ennek megfelelően a rendszerváltásra romokban hevert. A szocialista nomenklatura által monopolhelyzetbe hozott zsidó képviselő vezetői hirtelen legitimitációs vákuumba kerültek, és gyakorlatilag nem létezett egészséges zsidó közélet.

Szerencsére a helyzet mára gyökeresen megváltozott. A nehézségek ellenére az elmúlt két évtizedben a zsidóság valóságos újjászületésének lehettünk tanúi Magyarországon. Az idősebb nemzedék is fokozatosan felismeri, hogy a származás Kádár-korszakban általánossá lett elhallgatása után lehet és érdemes is beszélni a közösséget érintő kérdésekről. Mindezen túl létrejött egy, a saját zsidóságára büszke, fiatalokból álló réteg is, amely a gyermekeit már feltehetően zsidó szellemben fogja nevelni.

A közösségi részvétel további erősítéséhez, de még inkább az azt lehetővé tevő pénzügyi feltételek biztosítása érdekében azonban még számos rossz beidegződést kellene megszüntetni. A szocializmus helytelenül értelmezett közösségi szemlélete ugyanis a kívánt cél elérésével ellentétes irányban hatott. A felelőségek átruházásának kifinomult rendszerét működtetve, a vezetőknek sikerült elérniük, hogy a teljesítményelv háttérbe szorulásával párhuzamosan uralkodóvá váljon egy korábban ismeretlen, a közösség szempontjaira érzéketlen, pusztán alanyi jogosultságokat feltételező szemléletmód. A társadalom erőszakos átalakításának kísérlete kioltotta az emberekből az adományozó kedvet, jóllehet a legtöbb esetben nem is igen lett volna miből nemes célok támogatni. A hitélethez való hozzájárulás pedig nehezen értelmezhető, ezért a legtöbb esetben szóba sem kerülő, távoli lehetőség maradt. Noha történtek változások, a legutóbbi időkig inkább az számított kivételnek, amikor a közösségeket szellemi és anyagi javakkal ellátó hitközségek maguk is begyűjtettek némi hozzájárulást híveiktől.

A ZSIDÓSÁG CSELEKVŐ RÉSZVÉTELRE TANÍT

Márpedig a Nyugat-Európában és az Atlanti-óceán túlpartján magától értetődőnek számít, ha egy közösség elsősorban tagdíjakból, önkéntes felajánlásokból tartja fent illetve fejleszti saját magát. Az önkéntes, tevékeny részvétel a közösség építésében nem csupán a felelőség, a kompetencia érzésével ruházta fel a hívőket, hanem része annak a fejlődési útnak is, amely a zsidó vallásban szervesen összefonódik a személyes életfeladat teljesítésével. A fejlődés ugyanis a jól hangzó elhatározások helyett cselekvő részvétellel, személyes áldozatvállalással van kiköveve. Persze a teljes mértékben önfenntartó működés egyelőre messzebb van a jelenlegi viszonyoktól, mint a szolgálai lét Egyiptoma az Ígéret földjétől. Mindazonáltal az elmúlt évtizedek során történtek kedvező lépések a felelőségek optimális

megosztása felé. A zsidó érdekképviselő szocializmus korából megörökölt monopóliuma megszűnt, több tudatnyi ifjúsági és kulturális szervezet jött létre, újabb, eltérő felfogást valló hitközségek alakultak. Az állami támogatás és az azt kiegészítő, javarészt külföldi magánszemélyektől, alapítványoktól érkező támogatási összegek mellett a vallási szervezetek ma már az 1%-os adófelajánlásokkal is gazdálkodhatnak.

A döntés, amellyel az adózók kijelölik az egyházakat és a civil szervezeteket az adóbefizetések 1+1 százalékaival támogató felajánlások kedvezményezettjeit, mára részévé vált a bevallások leadásának határidejét megelőző kapkodásnak. Korábban sokan hagyták az utolsó pillanatra a döntést, választottak hasraütés-szerűen az alapítványok túlcsonduló kínálatából vagy hátrították el a választás terhét azzal, hogy a tőlük származó csekély összeg amúgy sem sokat változtatna a kedvezményezettek gazdasági helyzetén. Sokáig ugyanez jellemezte az egyházak támogatását is. A túlnyomórészt vallástalan magyarországi zsidók többsége évekig nem érzett kényszert arra, hogy a vele gyakran semmilyen kapcsolatban sem álló, átláthatatlanul működő, monolit hitközséget további összegekkel gazdagítsa. Bár a jól ismert szervezeti formákkal kapcsolatos bizalmatlanság valamelyest még ma is jellemző, a rendszerváltás utáni zsidó újjászületés a hazai hitélet színesedését is

magával hozta. A kibővült palettával ismerkedve, és a pozitív zsidó identitás általánosabbá válásával lassan a különböző zsidó szervezetek által megjelölt célok támogatása is a megfontolásra érdemes lehetőségek közé került.

Az EMIH mindig azt hangsúlyozta, hogy a pozitív zsidó identitás kialakítását tekinti a legfontosabb céljának. Pozitív, példaértékű személyiséget azonban csak úgy lehet kifejleszteni, ha valaki minél teljesebben megismeri a hagyományait, majd elkezd azok szellemében élni. Ezzel a bénító múltba fordulást végre felválthatja a jövő felelős alakítására irányuló készletet. Ám ez egyedül a világ és önmagunk jobbításán keresztül képzelhető el. Ehhez tetteken, segítségnyújtáson és a hiányosságok megszüntetésén át vezet az út. Ez a zsidóság felelőssége: apró lépésekben jobbá, élhetőbbé, igazságosabbá tenni a környezetünket!

A 2013/14-es, 2014/15-ös és A 2015/16-os 1%-OS ZSIDÓ ALAPÍTVÁNYI TÁMOGATÁSOK EREDMÉNYEI

2013-AS ADÓÉV	2014-AS ADÓÉV	2015-ÖS ADÓÉV
Chábád Lubavitch Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány: 2.123.085 Ft 567 fő	Chábád Lubavitch Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány: 2.827.001 Ft 676 fő	Chábád Lubavitch Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány: 2.876.039 Ft 738 fő
+33%	+2%	+9%
+19%		
Mazsihiz Szeretőkörhözért Közhasznú Alapítvány: 1.724.957 Ft 277 fő	Mazsihiz Szeretőkörhözért Közhasznú Alapítvány: 2.049.580 Ft 225 fő	Mazsihiz Szeretőkörhözért Közhasznú Alapítvány: 1.818.533 Ft 248 fő
+56%	-12%	+10%
-18%		
MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ SZOCIÁLIS SEGÉLY ALAPÍTVÁNY: 1.069.125 Ft 200 fő	MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ SZOCIÁLIS SEGÉLY ALAPÍTVÁNY: 876.469 Ft 208 fő	MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ SZOCIÁLIS SEGÉLY ALAPÍTVÁNY: 961.799 Ft 217 fő
-18%	+2%	+4%
+4%		
VILÁGI ZSIDÓ ISKOLA ALAPÍTVÁNY (LAUDER JAVNE ISKOLA): 1.212.371 Ft 179 fő	VILÁGI ZSIDÓ ISKOLA ALAPÍTVÁNY (LAUDER JAVNE ISKOLA): 1.286.576 Ft 191 fő	VILÁGI ZSIDÓ ISKOLA ALAPÍTVÁNY (LAUDER JAVNE ISKOLA): 1.676.934 Ft 212 fő
+6%	+30%	+10%
+6%		
ALKOTÓ IFJÚSÁG ALAPÍTVÁNY (SCHEIBER SÁNDOR GIMNÁZIUM ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLA): 524.877 Ft 161 fő	ALKOTÓ IFJÚSÁG ALAPÍTVÁNY (SCHEIBER SÁNDOR GIMNÁZIUM ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLA): 466.376 Ft 138 fő	ALKOTÓ IFJÚSÁG ALAPÍTVÁNY (SCHEIBER SÁNDOR GIMNÁZIUM ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLA): 378.118 Ft 106 fő
-11%	-19%	-24%
-14%		

AZ 1 SZÁZALÉK HATÉKONY ESZKÖZ A JÖVŐ ÉPÍTÉSÉBEN

A kialakuló, majd fokozódó hitközségi versenyben elsőként az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH) ismerte fel, hogy a sokszínű programkínálat mellett az 1 százalékos adófelajánlások rendszere is alkalmat teremt a személyes döntések súlyának tudatosítására és a fontosnak ítélt célok, gondolatok széles körű bemutatására. Az EMIH ennek megfelelően már 2008-ban Budapest legforgalmasabb közterületein hirdette, hogy „Zsidónak lenni jó!”. A származást, illetve az ahhoz kapcsolódó gazdag örökséget érdemes jó szívvel, pozitív célokat kijelölve vállalni. A zsidóság ugyanis nem valamiféle negatív dolog, ezért az identitást sem negatív élményekből kiindulva, hanem a több évezredes hagyománykincs gazdag tárházából merítve, a jövő építésének szándékával célszerű meghatározni. A 2011-es kampány alkalmával a hitközség már zsidó viccekkel erősítette tovább a zsidóság örömteli megélésének az üzenetét. A főváros számos pontján feltűnő plakátok mindemellett párbeszédre hívták a többségi társadalom tagjait is, akik a rendhagyó módon megfogalmazott üzenetek láttán elgondolkozhattak azon, hogy mi is a saját viszonyuk a zsidó származású embertársaikhoz. Szoktak-e, illetve milyen szándékkal és módon tudnának közeledni hozzájuk, ha arra kerülne a sor.

2015-ben az oktatás került a kampány középpontjába, hiszen a tanulás a zsidó vallás talán legfontosabb fundamentuma. Az EMIH azzal kívánta a már meglévő és potenciális híveit szembesíteni, hogy prosperáló jövő nehezen képzelhető el megfelelően képzett, és a saját hagyományai ismeretében szilárd erkölcsi alapon álló következő nemzedékek nélkül. A hitközség vezetése nem beszélt a levegőbe: ma már az ország egyetlen héber-magyar kéttannyelvű bölcsődéjének, óvodájának és általános iskolájának otthont adó Bét Menáchem oktatási központ, illetve az idén szeptembertől a Maimonidész Gimnázium jelenthet kapaszkodót a zsidó fiatalok számára az eredményes, egyúttal a zsidó értékekhez ragaszkodó élethez. A Kóser 1 százalékos szlogen alatt futó kampány már 1.837 állampolgárt győzött meg arról, hogy érdemes az EMIH által fontosnak tartott célokat támogatni.

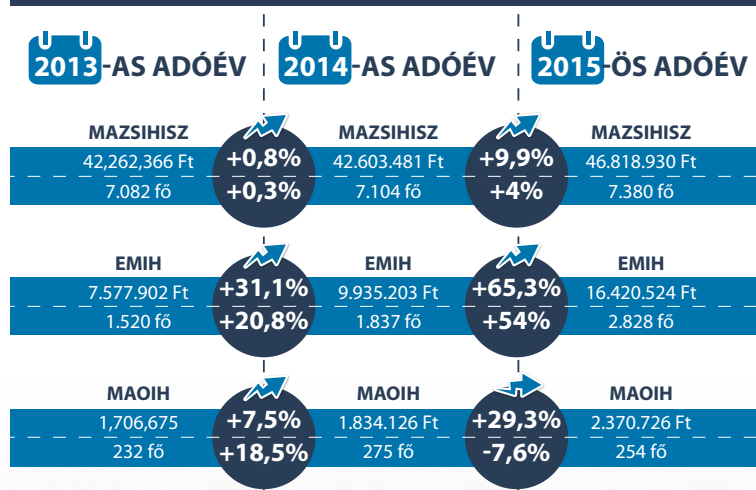
A hitközség azonban nem érte be az elért eredményekkel és még több potenciális támogatót kívánt megszólítani. Ehhez kapóra jött, hogy az EMIH már évek óta szerette volna összehangolni, azaz profi módon működő szervezetbe integrálni szociális tevékenységét. 2015-ben született meg a vezetőségben a gondolat, hogy létrehozzon egy saját szeretetszolgálatot. A szociális intézmény, a CEDEK már a megalakulása évében mintegy 4 millió forint értékben támogatta nagy mennyiségű, alapvető gyógyszerrel és gyógyászati segédeszközzel az elhúzódó háború miatt válsággal küzdő, ukrainai nélkülözőket. Már ez az akció is jelezte, hogy a hitközség a CEDEK révén a korábnál több területre tud koncentrálni a segítségnyújtás terén. A szeretetszolgálat célja, hogy minél több rászorulóknak: betegeknek, időseknek, fogyatékkal élőknek, valamint hátrányos helyzetűeknek és hajléktalanoknak nyújtson segítséget – nemre, korra és származásra tekintet nélkül. Munkájukat ma már több mint 200 önkéntes segíti a rendszeressé vált ételosztásokon és egyéb karitatív tevékenységek során. Mindezek fényében talán nem meglepő, hogy az EMIH a 2015/16-os 1 százalékos kampány során a szociális segítségnyújtás jelentőségére és a CEDEK tevékenységére hívta fel a már meglévő és a lehetséges hívek figyelmét.

SZOCIÁLIS FELELŐSSÉGVÁLLALÁS NÉLKÜL NINCS GYARAPODÓ ZSIDÓSÁG SEM

Miután ma Magyarországon a gyermekek mintegy 1 százaléka él állami gondozásban az országban működő, több mint 600 gyermekotthon valamelyikében, az EMIH 2016 elején úgy döntött, hogy először négy hazai gyermekotthont fog a lehetőségeihez mérten támogatni, és ehhez a támogatók segítségét kéri. Az otthonok jelentős része anyagi gondokkal küzd, és talán ennek is köszönhető, hogy az érintett, nagyjából 21.500 fiatal fele gondolkozott már azon, hogy az életének semmi értelme sincs. A CEDEK ezért kiválasztott négy, sem az EMIH, sem a szeretetszolgálat szervezetéhez nem kapcsolódó otthont a fővárosból, Békéscsabáról, Hajdúnánásról és Szekszárdról, és az ott lakó gyermekek körülményeinek javítása érdekében intenzív kampányba kezdett.

A felhívással az EMIH korábban egyetlen zsidó hitközség által sem járt úton indult el. A kimondottan zsidó profilú, tehát a közösség mindennapi működését közvetlenül érintő témák felvetése helyett a társadalom egésze számára fontos ügyet állított a figyelem középpontjába. Az 1 százalékos aktivitás a CEDEK megkezdett munkáját kapcsolta következő fokozatba ambiciózus célkitűzéseivel. Természetesen a kampány kidolgozói mindvégig tisztában voltak azzal, hogy a felhívás önmagában nem fogja megoldani a

A 2013/14-ES, 2014/15-ÖS ÉS A 2015/16-OS 1%-OS ZSIDÓ EGYHÁZI TÁMOGATÁSOK EREDMÉNYEI

mélységében élők összetett problémáját Magyarországon. Mindazonáltal a kezdetektől fogva reménykedtek abban, hogy a példát – amennyiben sikeressé válik – a jövőben egyre többen követik majd, és az esetleges kritikusok is a kilátástalan helyzetben élők támogatását választják végül. Természetesen azt sem szabad elfelejteni, hogy ma még mindig viszonylag kevesen kötődnek tudatosan saját zsidóságukhoz, illetve valamely aktív közösséghez. Márpedig az 1 százalékos

egyházi
1%

1287
Technikai szám

Egy az Otthonunk!

felajánlás időszaka és az ahhoz kapcsolódó kampányok remek lehetőséget teremtenek az identitásképzésre is.

Eddig úgy tűnik, az EMIH számításait siker koronázta. A 2015/16-os 1 százalékos kampány során a közösség példátlan mértékben, közel 1000 fővel növelte a támogatói számát, ami 50 százalék feletti emelkedést jelent. Ezzel párhuzamosan a zsidó felekezetek összességében is javítani tudták az előző évi eredményüket: míg a 2014/15 évben 9.200 körül volt a felajánlók száma, addig tavaly a zsidó ügyek támogatói megközelítették a 10.500-as létszámot. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a valamely zsidó egyházat támogató új felajánlók 80 százaléka az EMIH mellett tette le a voksát. Ráadásul a kampány sikere úgy tűnik, a MAZSHISZ vezetését is meggyőzte arról, hogy az alapvető szociális ügyek nyílt felvállalása a magyarországi zsidóság számára is vonzó irányt jelent. A kezdeti kritikus hangok után ugyanis a neológia újabban már maga is nyugdíjasok fotóival és elvégzett egészségügyi fejlesztésekkel kampányol az egy százalékos adófelajánlásokért az egyik legnépszerűbb internetes hírportálon.

A CEDEK LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI AZ ELMÚLT ÉV SORÁN

- 2016**
- FEBRUÁR 3. melegételesztás a Felvonulási téren
  - MÁRCIUS 22. melegételesztás a Blaha Lujza téren
  - ÁPRILIS 20. melegételesztás a Bókai János és a Práter utcák sarkán
  - MÁJUS 3. a CEDEK 60 gyereket látott vendégül a Fővárosi Állatkert a támogatott gyermekotthonokból
  - MÁJUS 25. melegételesztás a Hősök terén
  - JÚNIUS 15. adomány küldése 100 nehéz helyzetben élő család részére
  - AUGUSZTUS 8. melegételesztás a Hősök terén
  - AUGUSZTUS 18. közösségi gyűjtés egy egyedülálló, lakhatás- és munka nélkül élő kismama részére
  - SZEPTEMBER 28. melegételesztás a Zsilipben
  - SZEPTEMBER 16. a Baross utcai CEDEK iroda megnyitása
  - OKTÓBER 21. adomány küldése 130 nehéz helyzetben élő család részére
  - OKTÓBER 26. melegételesztás a Zsilipben
  - NOVEMBER 9. 56 tonnányi adomány indulása Kárpátaljára
  - NOVEMBER 23. melegételesztás a Zsilipben
  - DECEMBER 28. hanukai melegételesztás a Blaha Lujza téren

- 2017**
- JANUÁR 5. segítségnyújtás borsodi családok részére
  - JANUÁR 17. rászoruló családok megsegítése a miskolci Lyukóvölgyben
  - JANUÁR 25. melegételesztás az Almássy téren
  - FEBRUÁR 22. melegételesztás az Almássy téren
  - FEBRUÁR 26. a CEDEK 20 gyereket látott vendégül az Operaházban a támogatott gyermekotthonokból

A fentiek fényében nincs mit csodálkozni azon, hogy az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség az idei 1+1 százalékos kampány során is szociális segítségnyújtásra kéri fel a támogatóit. A CEDEK 2017-ben is folytatja a rászorulókat megsegítését a gyermekotthonok támogatásán és a rendszeres étel- és plédosztáson túl egy újabb, jelentős vállalkozás megvalósításán keresztül is. Az EMIH szociális áruháza idén nyílik meg Budapesten, a Baross utcában. A CEDEK olyan adományboltot szeretne életre hívni, ahova rendszeresen betérhetnek azok, akiknek szükségük van tiszta ruhára vagy könyvekre, a mindennapi élethez szükséges eszközökre. Az épület emellett a tervek szerint kismamák találkozóhelye, mosoda és közösségi tér is lesz egyben. Az új vállalkozás elindítása és a szociálisan nehéz helyzetben lévő csoportok lassan megszokottá váló támogatása mind olyan feladatok, amelyek teljesítésére a tapasztalatok szerint valós igény mutatkozik a zsidó közösségen belül. Az, hogy ez valóban így van-e, kiderül az idei adófelajánlások során. Az EMIH vezetése addig is bízik abban, hogy a zsidó közegben eddig szokatlan szerepvállalása, szociális programjai és állásfoglalásai révén egyre többen veszik magukra az adományozás felelősségét, és kezdik el a közélet ügyeit a zsidóság hagyományos forrásaitól is elválaszthatatlannak látni Magyarországon.

ADOMÁNYBOLT – MINDENKINEK

Tavasszal nyílik a CEDEK Szeretetszolgálat Adományboltja a VIII., Baross utca 61. szám alatt. Ennek kapcsán beszélgettünk **SZILÁGYI NÓRÁ**val, a CEDEK vezetőjével. **JUHÁSZ VALI ÍRÁSA**

Honnan jött az ötlet, hogy kibővítsék a szeretetszolgálat tevékenységét az adománybolttal?

A CEDEK rengeteg ruha-, valamint műszacikk-adományt kap. Minden hónapban küldünk névre szóló adománycsomagokat családoknak a beérkezett kérések alapján. Az önkénteseink rakják össze és a DHL szállítja házhoz, mert van olyan rászoruló, aki még a postaköltséget sem képes kifizetni. A raktárunk azonban általában fel van töltve, így gondoltunk arra, hogy közvetlenebb formában is eljuttatjuk azoknak, akiknek szükségük van valamire. Közben megkeresett minket Vas Edit, hogy szeretne egy adományboltot nyitni. Így a mi kezdetektől dédelgetett ötletünk és Edit elképzelése egy fantasztikus véletlen során összetalálkozott. Kiváló lehetőséget kaptunk így, jó helyen vagyunk itt a belvárosban, olyan környéken, ahol sok a rászoruló.

Hogyan működik majd az adománybolt?

Kiválogatás után értékesítjük a ruhákat, egyebeket. Mindennek lesz ára, de ha valaki nem tudja az adott áron megvenni, akkor egy jelképes összegért elviheti. Ezzel támogatja a vevő és az adományozó is a szeretetszolgálatot.

Szeretnénk meghonosítani Magyarországon azt a fajta adományboltot, ami nem turkáló. Olyan tárgyakat szeretnénk odaadni, amik minőségiek, tiszták, akár újak, csak az adományozónak már nincs ezekre szüksége. Ruhaneműk, játékok, főleg a háztartásban használható műszaki cikkek, könyvek is behozhatóak hozzánk. Amikor azt kérdezik a felajánlók, hogy mit adhatnak, általában azt mondjuk, hogy mindent. Minden olyasmi, ami szép állapotú, hibátlan, és amit tudnak használni a rászorulók. Ha itt az adományboltban nem fér el vagy hirtelen túl sok felajánlás érkezik, akkor természetesen mindig van olyan, akinek el tudjuk küldeni. A kérések legnagyobb százaléka úgy érkezik, hogy szülők kérnek a gyerekeiknek, mert az a legfontosabb, hogy a gyerekeknek legyen ruhája, tanfelszerelése, iskolatáskája. Különösen ősszel sok a megkeresés, amikor

a tanszerek megvásárlása nagyon sok családnak óriási terhet jelent, főleg ha több gyermek is van a családban.

Kik dolgoznak/dolgozhatnak az adományboltban?

Leginkább az önkéntesek, akik folyamatosan regisztrálhatnak a honlapunkon (www.cedek.hu).

Az adománybolt ötletét továbbfejlesztve arra gondoltunk, hogy központi találkozóhelyet alakítunk ki. Például kisgyermekeseknek, akik nem tudnak elmenni játszóházba (mert messze van, mert nincs rá pénzük), vagy esetleg nyugdíjasoknak, hogy jó társaságban legyenek.

Úgy tervezzük, hogy az adománybolt mögött lesz egy játszószoba, ahol biztosítanánk a gyermekfelügyeletet. Amíg az anyuka segít szortírozni a ruhákat, a gyermekekkel szakember foglalkozik. Készülne továbbá egy mosókonyha, ahol az önkéntesek, anyukák kimossák, kivásalják a kiválogatott ruhákat, tudnak egymással beszélgetni, amíg a gyerekek játszanak.

Mire fordítja a CEDEK a bevételt?

A befolyó pénzt a szeretetszolgálat visszaforgatja étel-osztásra, gyermekotthonok támogatására vagy külföldön tanuló gyerekeknek ösztöndíj-támogatásra fordítjuk. Ha ez állandó bevételt hoz, akkor nyilván tudunk más programokat is támogatni, fejlődni, fejleszteni. A legfőbb célunk, hogy minél több rászorulót tudjunk támogatni, hiszen minden segítség számít.

A 2016. évre vonatkozóan a NAV elkészíti az SZJA bevallás tervezetét minden olyan adózó részére, akiről a munkaadója az év folyamán adatot szolgáltatott.

Ha Ön 2017. május 22-ig nem ad be adóbevallást, akkor a NAV által elkészített adóbevallása válik véglegesé.

2017. januárban a NAV erről az új lehetőségről értesíti Önt, és külön felhívja a figyelmet a levél mellékleteként megküldött 1%+1%-os felajánlás kitöltésére, ugyanakkor a levélben nem lesz feltüntetve a postázási cím.

Amennyiben a NAV által elkészített bevallás mellett dönt, az 1+1%-os felajánlását ebben az esetben el kell juttatni a NAV bármely igazgatóságára vagy ügyfélszolgálatára.

Amennyiben támogatni szeretné az EMIH-tet SZJA 1%-ának felajánlásával, a felajánló szelvény kitöltése után a térítésmentesen elküldhető, előre megcímezett borítékba helyezze be azt, és adja fel postán.

Elijáhu Bagdadban

DÉNES ANNA MESÉJE

Egy napon, nem sokkal peszách ünnepének beköszönte előtt egy ismeretlen, idős vándor érkezett Bagdad zsidónegyedébe. Furcsállotta, hogy milyen csendesek az utcák éppen most, amikor mindenkinek sűrögnie-forognia kellene és az ünnepre készülni. Megkereste a zsinagógát, belépett az udvarba, és letelepedett, hogy megpihenjen, egyen és igyon. Alig harapott azonban egyet a zsákjából előkotort szárított fügeből, amikor arra lett figyelmes, hogy a zsinagógából nagy kiáltozás, jajveszékélés hallatszik. Amint belesett, látta, hogy több száz, síró-rívó zsidó imádkozik odabent.

„Mi történt?” – kérdezte a hozzá legközelebb álló férfitől. A férfi elmesélte neki, hogy a kalifa elrendelte, a zsidók állítsanak elő maguk közül egy embert, aki – akár csak Mózes –, a nép vezetője, és képes csodákat tenni. Ha nem találnak valakit – panasolta a férfi –, a kalifa mindnyájukat kiűzi Bagdadból. Ezért az egész közösség összegyűlt, bőjtölt és Istenhez könyörgött segítségért.

A vándor másokat is megkérdezett, és lassan megértette, mi történt valójában. Volt a kalifának egy gonosz tanácsadója, Musztafa, aki különösképpen gyűlölte a zsidókat. Elhitette uralkodójával, hogy a zsidók mind hazug tolvajok, és ezért azonnal ki kell őket űzni Bagdadból. Musztafa azt is elmesélte neki, milyen csapások érték a fáraót Egyiptomban. A kalifa félni kezdett: mi lesz, ha az ő városában élő zsidók közt is akad egy olyan vezető, aki csapásokkal támadja meg őt? Ezért kihirdette: a zsidóknak fel kell mutatniuk egy csodatevő vezetőt. Ha pedig nem teszik, nyomban el kell hagyniuk Bagdadot.

A vándor néhány percig hallgatott, majd az egyik rabbi fülébe súgott valamit, aki tovább súgta a következőnek, és hamarosan izgatottan puszogott mindenki a zsinagóga belsejében. Majd a legidősebb és legtekintélyesebb rabbi a helyiség közepére állt, és hangosan így szólt:

„Barátaim, ez a bölcs vándor azt mondja, vállalja, hogy most rögtön elmegy a kalifa palotájába, és megmenti a bagdadi zsidókat. Indulj hát utadra, vándor, mi pedig folytatjuk az imádkozást és a könyörgést Istenhez, a sikeréért.”

A vándor elindult, és hamarosan elérkezett a palotához. Bedörömbölt a kapun, és fennhangon így kiáltott: „Én vagyok a bagdadi zsidók vezetője, aki képes csodákat tenni. Vezessetek azonnal a kalifa elé!” –Úgy lett,

ahogy kérte, és hamarosan a kalifával szemközt találta magát. „Nos” – kezdte megfontoltan az uralkodó –, „halljuk, milyen csodát mutatsz be nekünk?” – A szakállas, toldott-foldott ruhájú látogató magabiztosan így felelt: „Nagyságos kalifa! Olyan csodát mutatok neked és egész udvarodnak, mely vetekszik még Mózes mesterünk tetteivel is. Egy karddal levágom egy ember fejét, aztán újra összerakom és életre keltem őt! Van azonban egy feltétel. Birodalmad legeslegbölcsebb és legeslegokosabb emberének fejét kell levágnom, másként nem sikerül a csodatelet.”

A király hitte is, nem is a dolgot, de már nem futamodhatott meg. Körülnézett a teremben, hogy ki is lehetne az, akin ez a furcsa szerzet bemutatja csodatevő képességét. Pillantása végül saját tanácsadóján, Musztafán állapodott meg, aki köztudottan birodalma legbölcsebb embere volt. Még meg sem szólalhatott, a gonosz tanácsadó már tiltakozott is: „Hazudik, hazudik! Senki nem tudja visszarakasztani egy ember levágott fejét!” – „Elképzelted...” – mondta a kalifa. – „De mi van, ha mégis igazat mond? Nem kockáztathatjuk birodalmunk minden lakójának jólétét. Egyébként is, nem te voltál-e az, aki azt javasolta, hogy űzzük ki a zsidókat, hogy elkerüljük a veszélyt?”

„Hozzátok a kardot!” – rendelkezett a kalifa. – „Musztafa önként jelentkezett a feladatra.” – A gonosz tanácsadó azonban remegni kezdett, és így kiáltott: „Nem, nem! Mindent bevallok! Hazudtam nektek, és igazságtalanul vádoltam meg a zsidókat.” – Azzal kirohant a palotából, és nem látták soha többé. A kalifa eltörölte a rendeletét, visszaengedte a vándort az övéi közé, és kihirdette, hogy a zsidók addig maradhatnak Bagdadban, ameddig csak szeretnének. Az ismeretlen visszatért a zsinagógába, ahol üdvözléssel fogadták őt. Bőséges lakomával, dallal és tánccal ünnepelték a bagdadi zsidók csodás megszabadulásukat, és hálás szívvel mondtak köszönetet az Örökkévalónak.

Hajnalig tartott a vidám mulatozás. Amikor az utolsó poharat is kiitták, az utolsó hálaimát is elmondták, arra lettek figyelmesek, hogy az ismeretlen vándor eltűnt. Abban a pillanatban megértették: az Örökkévaló Elijáhu prófétát küldte el népéhez, hogy megmentse őket a száműzetéstől.

KULTÚRTÖRTÉNET ÉS GASZTRONÓMIA

PESZÁCHI EDÉNYEK, ÉS AMI MÖGÖTTÜK VAN

Peszách az '50-es, '60-as években – ezúttal a Spindler házaspár unokája kalauzol bennünket a Karácsony Sándor utcába. A máig gondosan megőrzött edények és ünnepi kellékek között meglevenednek a gyerekkor peszách-i étkezései. DÉNES ANNA ÍRÁSA

Mázás cserépedények, vaslábosok, porcelántányérok a polcokon. Miről mesélnek nekünk ezek az edények? Hogyan zajlott a háború utáni évtizedekben a peszách?

A megelőző napon a nagypapával körbejártuk a lakást, és összeszedtük a morzsákat. Ő rakta ki a morzsákat, de nélkülem, aztán azt mondta, hogy keressem meg, hol a chomec a lakásban. Óvatosságból mindig valami nagy, üres, lapos felület sarkára rakta, nehogy valami véletlenül felfedezetlen maradjon. Aztán foghattam a libatollakból cérnával összekötözött seprűt, és rásöpörtem valami lapátszerűre. Nagypapa mögöttem állt, kezében az imakönyvvel és egy égő gyertyával, azzal világított a kutatáshoz.

Előtte a nagymama egy héten keresztül kaserolt. A gáztűzhely nyílt lángjába berakott egy kis öntöttvas gyűrűt, ezt vörös izzásig hevítette, és amikor már világított, egy nagy fogóval megfogta és beledobta a már ott várakozó, vízzel teli vájdlingba. Hatalmas hullámok indultak minden irányba, felemelkedett a víz, sistergett és kifolyt egyszerre mindenütt. Így ment végig azon a néhány edényen, amire mindenképpen szüksége volt [a hétköznapi készletből]. Nem volt sok, mert a legtöbb külön volt, a húsvéti készletben. Volt például köztük egy alumínium lábos, az alját beborította egy Kossuth-címer. 1948-ban készült, amikor a szabadságharc százéves évfordulóján alkalomhoz illő dísszel láttak el mindent.

Hol tárolták a peszáchra elkülönített edényeket?

Az előszobában volt egy nagy, fehér szekrény. Kihoztuk a nagylétrát, ezzel kezdődött minden évben a szertartás. Nagypám felmászott a szekrény tetején levő, óriási, vesszőből font fedeles utazókosárhoz, és leadogatta az edényeket. Tele volt a kosár faforgáccsal, hogy ne koccanjanak egymáshoz az edények. Mert ott minden

volt. Cserép, üveg, alumínium, öntöttvas, zománcozott dolgok. Volt egy hatalmas tál, népi kerámia, már nincs meg. Nagymama abban készítette a **macebrájt**, és a **maceszgombócok** anyagát is abban keverte ki. Volt egy külön edénye, amiben a lereszelt krumplit tartotta a krumplilisztből készült tésztának, a **loksn**-nak, amit kizárólag peszáchkor készített.

Aztán ott voltak a maceszlisztből kisütött lángosok, a **hremzlik**. Kétféle hremzli volt, a maceszlisztes és a krumplis. A maceszlisztes beáztatott, összetört maceszből készült, de frissen a krumplis sokkal finomabb volt, mint a maceszos. Nagymamám úgy gondolta, hogy kell mind a kettőből sütni, és ha már süttött, akkor azt meg is kell enni.

Van két nagy lábos, az egyik kívül kék, a másik fekete, belül mindkettő fehérre van zománcozva. A kék zománc, a fekete maga az öntöttvas test. Azok voltak a sóletos edények. Az egyik volt a peszách-i, a másik az év közbeni.

Milyen különleges ízek voltak még?

A **maceszos kávé**. Egyetlen ember bírta elviselni, a nagypám. Beletördösött a kávéba egy fél lapnyi maceszt, úgy, hogy éppen beleférjen a pohárba, és amikor teljesen felszívta a kávé, akkor kikanalazta. A kávé egyébként nem volt olyan egyszerű dolog, mint manapság. A nagypapa cikóriakávé ivott. Franck kávé, pótkávé volt, vastagabb pasztillákban, és az is benne volt a kosárban. Kimeríthetetlen készlet volt ott, mindig onnan vettük le, és oda is tettük vissza.

Nagyon szerettem a **sós vízben a tojást**. Egész évben rengeteg tojást ettünk, de a kemény tojás a sós vízben, ahogy a kanállal el lehetett vágni, és hozzá mérítettem egy kis sós vizet is, az különleges peszáchi ízt jelentett.

Volt egy kis barna tálka, mintával az elején, abban valami végtelenül durva só volt. Nagy göröngyök voltak benne, az volt a **peszáchi só**. Egészen más volt, mint a hétköznapi: borsónyi szemek voltak, épphogy kalapáccsal összetörték. A nagy, zöld edényben pedig

a vaj volt. Elég nehezen lehetett kivenni belőle, és gondosan le kellett fedni mindig.

Aztán ott volt a **leves**, amibe a krumplítésztán, meg a gombócon kívül **gyömbért** is csak ünnepen tett a nagymama. Az is a húsvéti íz nekem, a gyömbér.

És a **bor**. A bort vagy a Köztársaság téren vettük, akkor még volt ott egy kóser bolt, vagy a Spitzer Tibinél [a Lujza utcában], aki hentes volt, de ilyenkor, ünnep előtt ő is árulta a bort. A peszáchi kóser bor különleges volt, semmi nem volt ráírva, külön készítették, rabbi felügyelete mellett, előre meg kellett rendelni, annyi készült az országban, amennyit megrendeltek és kifizettek előre a zsidók, és lepecsételt papírdobozokban árulták. Édes volt, mint a méz.

És hát, ha már bor, akkor a peszáchi poharak... A kis kék pohár, aminek már gyerekkoromban sem volt füle. Ott volt a nagypapának a jó vastag falú, nagy fülepohara, egy biedermeier jelenet van az elejére festve. Van egy öntött üvegből készült, hálós mintájú pohár, az volt a ház mindenkori asszonyáé, és természetesen az ezüst kupa, ami Eljáhué.

A bor mellett a másik nagyon fontos kelléke a peszáchi asztalnak a macesz. Az honnan érkezett?

Azt is elő kellett jegyezni, hogy mennyi kell, ami állandó mérlegelés tárgya volt. A hiánygazdaság körülményei között örülni kellett, hogy leszállítják azt, amit jó előre megrendeltünk. Egy csomagra kellett jelentkezni, minden család megmondta, miből mennyit kér. Mindent fel kellett sorolni, mert ami nem volt felsorolva, az nem volt. Maceszt, bort, vajat, mindent. Úgy emlékszem, még a tojást is. Máig megvan az ezüst macesztál, a gyönyörű macesztakaró, abban volt a macesz a széderasztalon. Ezt a nagyszüleim édesanyám kislánykorában csináltatták, annak emlékére, hogy felgyógyult egy különösen súlyos tüdőgyulladásból.

Akkor elérkeztünk a széderhez. Kik voltak ott? Hogy zajlott?

A szűkebb család természetesen ott volt, és biztosan voltak vendégek is. Ha figyelembe veszem, hány peszáchi hágádánk van, az alapján úgy 10-12-en lehettek. Mindegyik hágádá le van csöpögtetve étellel, mind egyiket mindig kiosztották, és láthatóan jóízűen étkeztek rajtuk. Ha más nem, a borospohár kézben volt, és csöpögött, de egy komplett háromfogásos vacsora is leolvasható róluk. Nagyobb rész a [z Orthodox] Zsidó Népasztal Egyesület kiadványai voltak, amiket azok kaptak, akik jelentősebb összeggel támogatták a Zsidó Népasztal Egyesületet, és annak a szegényeket peszáchkor megetető tevékenységét. Az a hágádá tele volt képekkel, ott láttam először pálmafát, piramist, fáraót. Volt benne egy csomó nyomdahiba, azt is felolvastuk, mert muszáj volt. És hát persze én mondtam a *mánistánót*, én voltam az egyetlen gyerek közel-távol, most is tudom fejből.

A nagypapa felolvasta a szöveget, mi pedig hallgattuk. A tíz csapásnál a kisujjunkkal nyúltunk bele a borba mindnyájan és a kisujjunkkal csöpögtettük ki. A csúcspont, a nagy pillanat az volt, hogy feltárlják az estebédet és lakomáznak... Utána a nagymama megkérdezte, ki kér tojást. Persze mindenki kért, és akkor behozta a sós lében a kemény tojást. A levest már nem kellett kérdezni, magától értetődő volt, hogy azt mindenki kér. Vacsora után kimentünk a folyosóra, és belesuttogtuk a sötétségbe, hogy *burich hábu rebbe*. Nagyon csendesesen, mert az egykori csillagos házba már nagyon sok ember költözött be, aki már nem tudta, mit jelent ez.

A TÓRAI JÓLÉTI HÁLÓ

Az önérdékérvényesítő személyes motiváció kiteljesítése vagy az igazságtalan társadalmi egyenlőtlenségek felszámolására irányuló cselekedetek szolgálják inkább a közjót? Talán ez volt a XX. század egyik legjelentősebb, a világrendet is többször felforgató dilemmája. KÖVES SLOMÓ ÍRÁSA

A kapitalizmus az egyéni érdek kiteljesítésének motívumára épít. Az ember alaptermészetéből kiindulva hirdeti, hogy az egyéni gyarapodás önző vágya a leghatékonyabb motiváló erő. A magántulajdon biztonságára épülő szabad piac teremti meg a személyes előmenetel és gyarapodás lehetőségét. Az egyéni előmenetel, motiváltság és az ezek által gyarapodó javak pedig a közjó megteremtői.

Azonban az egyenlő esélyek érvényesítésének lehetősége egy idő után torzul, mivel nem mindenki indul egyenlő esélyekkel. Ha elméletben létre is hozható valamiféle *tabula rasa*, a vagyon továbbörökítésével, majd gyarapításával, a következő nemzedékekben az esélyek egyenlősége már nem érvényesülne. Az a motiváló gondolat, hogy egyedül a munka és a szorgalom a záloga az előremenetelnek csak addig igaz, amíg a nemzedékek alatt felhalmozott vagyon nem teremt olyan társadalmi esélyek közötti áthidalhatatlan szakadékot, amely tehetséggel vagy szorgalommal aligha hozható be. Amint ez a helyzet előáll, a személyes motiváltság is alábbhagy mind a nagyobb esélyekkel, mind pedig a szerényebb versenylehetőségekkel rendelkezők köreiből. Erre próbálnak választ adni az egalitarizmus elvén működő rendszerek politikái. Ennek az elvnek a szélsőséges formája a kommunizmus, amely azt hirdeti, hogy minden egyes embernek egyenlő mértékben kell részesülnie a javak összességéből, függetlenül adottságaitól. Ennek értelmében az úgynevezett társadalmi osztályok és az egyes emberek közötti különbségeket hivatott kiegyenlíteni, valamint elejét venni a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődésének. Ez az elgondolás is azonban óhatatlanul igazságtalanságokba torkollik. Hiszen a magántulajdon sérthetlenségének felszámolásával (egalizáló újraelosztással) igyekszik igazságot tenni annak árán, hogy az emberi természet fontos adottságai (egyéni képességek, ambíciók) és az azok közti különbségek a legcsekélyebb mértékben is érvényesülnének. Ezzel az emberi természet legbensőbb szerkezetébe avatkozik be.

Mit tanít erről a Tóra? Melyik az a társadalmi rend, amely képes kiküszöbölni a fenti elhajlásokat? Amely egyszerre tudja biztosítani

a személyes tulajdonhoz való jogot, motivációt teremtve, ugyanakkor képes elejét venni a kasztosodásnak is? Milyen gazdasági rendszer működött az ókori Izraelben és milyen az ideális szociális háló a Tóra szerint?

A Tóra egyértelműen tiszteletben tartja a tulajdonjogot és a szabad kereskedelmet. A korabeli, gazdaság és a vagyon lényegét képző földvagyonnal kapcsolatban azonban érdekes törvényt találunk Mózes harmadik könyvében. A Szentföldet már Mózes felosztotta a zsidó nép honfoglaló 12 törzse között. A felosztás egyszerre történt arányossági alapon és isteni rávezetés segítségével (4Mózes 26:54-55.). Ugyanakkor az egyes törzseken belüli felosztás is az egyenlőség elvét követve az adott családok létszámának figyelembevételével történt (uo. 55-56.). A felosztást követően a honfoglaló családok, földtulajdonosok

önállóan dönthettek arról, hogy maguk kívánják-e földjeiket megművelni vagy eladják azokat. Az adásvételnek azonban volt egy fontos korlátja: „*a jóvél (ötvenedik) ez évében térjete vissza, ki-ki az ő örökségéhez.*” írja a Tóra (3Mózes 25:13.). Más szóval földingatlan eladni csak is hosszú távú haszonbérletre lehetett. Minden ötvenedik évben kollektíve visszarendeződtek a földtulajdonviszonyok és ezzel a társadalmi egyenlőtlenségek is korrigálásra kerültek, a következő nemzedéknek ismét egyenlő esélyt szolgáltatva.

A Tóra tehát lehetőséget teremtett a vagyon felhalmozására, azonban emberöltőnyi időszakonként gátat szabott neki. A társadalmi egyenlőtlenségek igazságtalansága ugyanis általában a generációs fordulónál mutatkozik meg igazán. Amikor valaki már nem saját tehetsége, szorgalma és helyes döntései nyomán tesz szert arra amije van, hanem a felmenői által felhalmozott vagyon lesz az övé.

A Jovél ötvenedik éve nem csak a földtulajdonviszonyok visszarendeződéséről szól:

„*Ha elszegényedik testvéred melletted és eladja magát neked, ne dolgoztass vele rabszolgai munkát. Mint béres, mint lakó legyen nálad, a jóvél évig szolgáljon nálad. Akkor pedig menjen el tőled, ő és gyermekei vele, hogy visszatérjen családjához és ősei örökségéhez visszatérjen,*” (Uo. 39-40.)

Hogyan kell ezt érteni? Mi egyáltalán a héber rabszolga fogalma?

A Tóra szociális rendszere nem központi jellegű, és maga az állam is – mai kifejezéssel élve – a lehető legkisebb, kizárólag a hadi költségek tartoztak hozzá.

A szociális juttatások és adók nem a központi hatalom által kerültek újraelosztásra, hanem egyenesen az adakozótól a rászorulóhoz. Így a szegényeknek, a

papoknak járó tized (4Mózes 18:21-24.; 5Mózes 14:22-29.), a rászorultsági alapon meghagyott különböző mezőgazdasági termények mind személyesen kerültek felajánlásra. Mit eredményezett ez? Empátiát az adományozó és felelősségérzetet az adományozott részéről, valamint a javak fölötti nagyobb kontrollt. A rászorultságnak voltak objektív paraméterei, eszerint szociális juttatásokra az volt jogosult, akinek az összvagyon 200 zuz (egy fő egy évnyi élelmezését biztosító vagyon) értéke alatt volt.

Ugyanakkor a teljes nincstelenség nem jelentett felmentést a jogi felelősség alól: a tartozást meg kellett fizetni. Ha valaki ennek nem tudott eleget tenni, eladhatta magát szolgának. Az eladás összegéből rendezték adóságait, ő pedig maximum hat éven át végzett munkát gazdájának háztartásában. Maximum hat évig, amelyet szélsőséges esetben a Jovél évig lehetett meghosszabbítani a szolga kérésére: „*Ha azonban azt mondja a szolga: szeretem uramat, feleségemet és gyermekeimet, nem megyek el szabadon, akkor vezesse őt az ura a bírákhoz és vezesse oda az ajtóhoz vagy az ajtófélféhez, és fúrja át ura az ő fülét az árral és szolgálja őt örökké. (azaz a fenti maximalizált 50 évig)*” (2Mózes 21:5-6.)

De miért kért volna ilyet egy rabszolga? Azért, mert a héber rabszolga intézménye tulajdonképpen egy szociális intézmény volt. A társadalom periferiájára csúszott nincsteléneknek adott lehetőséget arra, hogy egy gyám segítségével visszakérülhessenek a munka és a felelősség világába. A gyám, a szolga gazdája kihúzta őket a nyomorból, cserébe azonban dolgozni kellett. A gazda nem végeztethetett sem felesleges, sem nehéz, sem pedig megalázó munkát. Nem csoda, hogy a szolgasorsra jutott rászorultak sok esetben nem akarták otthagyni ezt a szociális intézményt. A Tóra azonban ennek is végső korlátot szabott. A Jovél év beálltával mindenkinek ismét szabad emberré kellett válnia:

„*És szenteljétek meg az ötvenedik évet, hirdessetek szabadságot az országban minden lakójának; jóvél az, az legyen nektek és térjete vissza, ki-ki az örökségéhez és ki-ki az ő családjához térjete vissza.*” (3Mózes 25:10.)

Az ötven év leteltével meg kellett szüntetni a kiszolgáltatottság egyszerre kényelmes, ám a személyes felelősség és egyedi önállóság létét felszámoló helyzetet. A kiszolgáltatottság kényelmét nem szabad a következő nemzedékre továbbörökíteni.

A nemzedékek óta szociális hálón élők, a közmunkaprogramok által kiszolgáltatottak a modern kor rabszolgái – szokták mondani.

Amikor valakin szociális alapon segítünk egyszerre tehetünk vele jót és rosszat, ha a kiszolgáltatottság kényelme révén a felelősséggel járó emberi motivációtól is megfosztjuk. Ideig-óráig fenn lehet tartani ezt a helyzetet, de örökre nem. A Tóra egyszerre tanít a rászorultak megsegítésére és az egyenlő lehetőségek megteremtésére, ugyanakkor felszólít az egyedi teljesítmény elvárására és az ahhoz szükséges feltételek megteremtésére is.

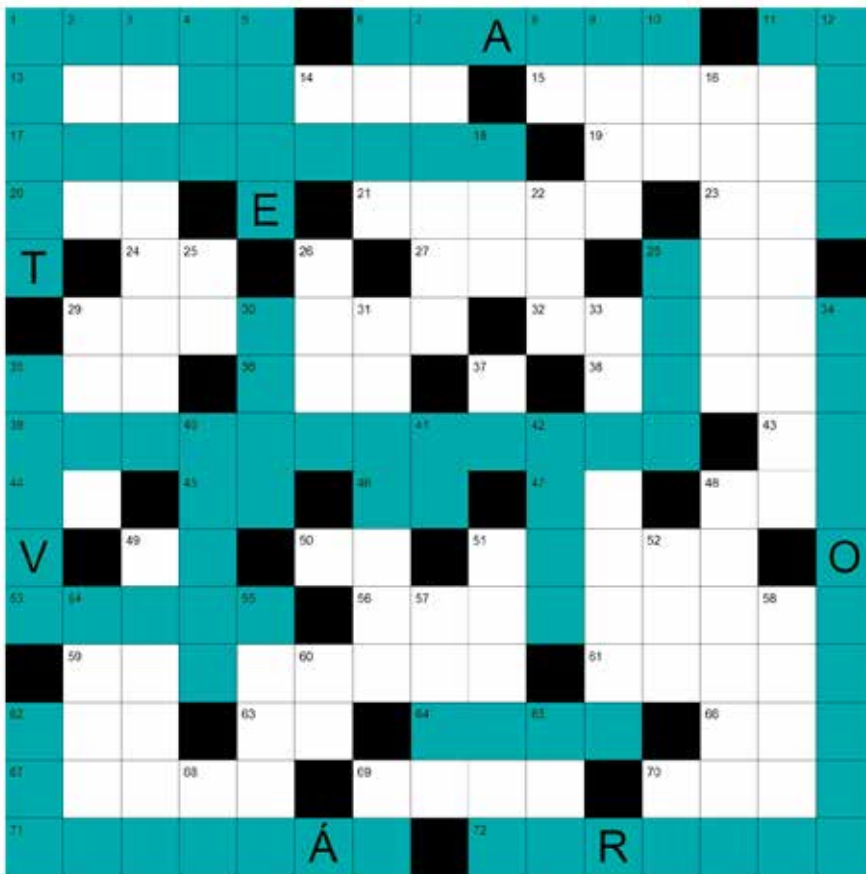
ZSIDÓ FOGALMAK

KÉSZÍTETTE: JAKAB ZSOLT

Fejtsd meg a rejtvény fő soraiban elrejtett 23 zsidó fogalmat és nyerjen értékes könyveket és egy éves *Egység* magazin-előfizetést! *Beküldési határidő:* 2017. április 15. *Cím:* rejtveny@zsido.com.

Az előző számban megjelent rejtvény megfejtése: **Eset chájil**

Nyertesünk: SÁROSDI EMŐKE

Vízzintes:

1. Zsidó egynapos ünnep, amely ádár 14. napján, egy hónappal Peszách előtt van. 6. Disznó, névváltozattal. 11. A héber abc betűje, számértéke 5. 13. Egyező ozmó-zisnyomás. 15. Gyöngyös-közel falu, a Mátrai borvidék meghatározó települése. 17. Magyar város, ahol a zsidó hitközség 1836-ban alakult 20-22 taggal. 19. Japán autómárka. 20. Gyapjú, dánul. 21. Verőfényes. 23. Iráni falu. 24. Az erbium vegyjele. 27. Fax (faximile), angolul. 28. A szovjet Jakovlev tervezőiroda kétüléses, légcsavaras, alapszintű kiképző és gyakorló repülőgépe, román jelzéssel. 29. Arab agár. 32. Képesség. 35. Taszít. 36. T'oung ...; sinológiai szakfolyóirat. 38. Vékony bot. 39. Rabbí, az 5. lubavicsi rebbe; a

Rebbe Rásáb (1860–1920). 43. A szilícium vegyjele. 44. Ugyanaz, röviden. 45. ... és szolga; a talmudi jogrendszer a törvény előtt való jogegyenlőség elvét alapvető fontosságúnak ismeri el, de az elv érvényesülésében mégis kételkedik. 46. Nyári hónapok egyike a héber naptárban: július-augusztus (névváltozattal). 47. Az irídium vegyjele. 48. Angh ...; Farim-közel iráni falu. 49. Lyukas sál! 50. Előd. 51. Abál, franciául. 53. Zsoltárköltő, a Zsoltárok könyve sok költeményt neki tulajdonít és nevét a zsoltárok címében örököltette meg. A Krónikák könyvében is szerepel. 56. Sovány. 59. Haltartály. 61. Japán családnév. 62. A lej román neve. 63. Megfelelő. 64. A héber abc betűje, számértéke 1. 66. Gyepéglá-

val kirak, angolul. 67. Ilyen mennyiségű. 69. Forma. 70. Megment, angolul. 71. Így hívják azokat a zsidókat, akik Németországból származtak el, illetve az egykor Németországban felvett vallási szokásokat, rítust követik. 72. Szerb falu Hódáság községben. Hitközségének 1. rabbija Alt Jakab volt, aki több, mint 50 éven keresztül állott a hitközség élén.

Függőleges:

1. Egyfajta költemény neve, amelyek sorai legtöbbször alfabetikus sorrendűek, egyrészt ima jellegűek, másrészt aggádikus és midrási olvasmányok, melyek mintegy „díszítik” és kiegészítik a „hivatalos” imaszöveget. 2. Eze-...; tréfál, tájshóval. 3. Körbástya. 4. Israel Zangwill alapította zsidó szervezet. 5. Mózes héber neve. 6. Erősen mérgező gáz. 7. Patrióta. 8. Dél-afrikai köztársasági autójel. 9. Íbisz, angolul. 10. ...Hafun; szomáliai hegyfok. 11. Baromfi. 12. Keverés, vegyítés, elegyítés. 14. Iminogyök. 16. Sejtet. 18. Családfő. 22. Óh!, angolul. 25. Rómán autójel. 26. Óír rovásírás. 28. Tavasz hónapok egyike a héber naptárban: április-május. 29. Sosem. 30. Magyar színházigazgató (József, 1877-1938). 31. Mátészalka-közel nagyközség lakója. 33. Étvágygerjesztő ital. 34. Rabbí Mose ben Májmun, középkori kodifikátor és vallásfilozófus, másik neve Rámbám. 35. Megtérés. 37. Derékkötő. 40. „Pálmaág”. 41. A zsinagógai év 5. hónapja, névváltozattal. 42. ... Chomec; kovászos dolgoknak a zsidó háztartásokból való eltakarítása. 48. Beáll, elszegődik. 49. Búzösborz. 51. Borító. 52. Durva, faragatlan, rekedt, németül. 54. Saint-...; Rouen-közel francia kisváros. 55. Finom, népiesen. 57. Fülöp-szigeteki község. 58. Amerre, népiesen. 60. Betűt, jelet vés. 62. Ósanya. 65. Régi magyar rádió-márka volt. 68. Jemen domain végződése, internetes jele. 69. Névelő. 70. Mértékegységrendszer.

PESZÁCH

A nyolcnapos ünnep (idén 2017. április 10. estétől április 18. estéig) a felszabadulás emlékét őrzi, és azt idézi, hogy Izrael gyermekei a kétszázötz esztendősi egyiptomi rabság után több, mint 3300 évvel ezelőtt tömegesen kivonultak Egyiptomból. A kivonulás történetét – amely Mózes küldetését, a fáraó kérlelhetetlenségét, az Isten rendelte tíz csapássorozatot, majd a zsidók menekülését beszéli el – Mózes második könyvének 1–15. fejezete írja le.

ÓBUDAI ZSINAGÓGA

Április 10. (hétfő) **19.15**

- ünnepi esti ima
- első Széder este

Április 11. (kedd) **10.00**

- ünnepi reggeli ima

Április 11. (kedd) **19.15**

- ünnepi esti ima
- második Széder este

Április 12. (szerda) **10.00**

- ünnepi reggeli ima

Április 14. (péntek) **19.30**

- tanulás és esti ima

Április 15. (szombat) **9.15**

- reggeli tanulás és ima

Április 16. (vasárnap) **19.00**

- ünnepi esti ima

Április 17. (hétfő) **10.00**

- ünnepi reggeli ima

Április 17. (hétfő) **19.00**

- ünnepi esti ima

Április 18. (kedd) **10.00**

- ünnepi reggeli ima
- Mázkir, emlékezés halottainkra 11.30
- Délutáni ima és Szeudát Másiách, 18.45

VASVÁRI PÁL UTCAI ZSINAGÓGA

Április 10. (hétfő) **19.00**

- ünnepi esti ima
- első Széder este

Április 11. (kedd) **9.15**

- ünnepi reggeli ima

Április 11. (kedd) **19.00**

- ünnepi esti ima
- második Széder este

Április 12. (szerda) **9.15**

- ünnepi reggeli ima; Minchá délutáni ima, esti ima 19.00

Április 14. (péntek) **19.00**

- tanulás és esti ima

Április 15. (szombat) **9.15**

- reggeli tanulás és ima

Április 16. (vasárnap) **19.30**

- ünnepi esti ima

Április 17. (hétfő) **9.15**

- ünnepi reggeli ima

Április 17. (hétfő) **19.30**

- ünnepi esti ima

Április 18. (kedd) **9.15**

- ünnepi reggeli ima
- Mázkir, emlékezés halottainkra 11.00
- Délutáni ima és Szeudát Másiách, 18.30

SZÉDER ESTÉK NAGY VÁLASZTÉKBAN

Legyél a város bármelyik pontján, kívánd a leginkább magadhoz illő társaságot, Széder esténken otthon érezheted magad!

CSALÁDI SZÉDER A BÉT MENÁCHEMBEN

Itt nem leszel egyedül!

*Időpontok: 2017. április 10.
(Oberlander Báruch rabbival)
és 11. (Nógrádi Bálinttal)
este 20:00*

*Részvételi díj: 1 500 Ft/fő;
Helyszín: Bét Menáchem iskola
(1074 Budapest, Dohány u. 32.)*

Széder azoknak, akik nagycsaláddal, nagy társaságban, finom falatok mellett, kezdők számára is érthető módon töltenék el a kivonulás estéjét.

SZÉDER FIATALOKKAL A KEREN ORBAN

A hangulatot nem csak a négy pohár bor adja!

*Időpont: 2017. április 11.
(Faith Áserrel) este 20:00*

*Részvételi díj: 30 év alatt ingyenes
(regisztráció kötelező)
30 év fölött 2 500 Ft/fő
Helyszín: Keren Or EMIH központ
(1052 Károly krt. 20.)*

Ha fiatal vagy és a második estét szeretnéd barátokkal, fiatalos hangulatban, felszabadultan eltölteni, akkor itt a helyed!

SZÉDEREK ÚJLIPÓCIÁBAN

Nem kell, hogy tapasztalt légy, csupán hozd a jókedved és a tiszta szíved!

*Időpont: 2017. április 11. este 20:00
(Smulik Glitzenstein rabbival)*
*Részvételi díj: felnőtteknek 3 000 Ft/fő,
gyerekeknek 1 500 Ft,
kisgyermekeknek 2 éves korig ingyenes
Helyszín: 1136 Budapest, Tátra u. 20/b.
(Tátra u.-Radnóti u. sarok)*

Ünnepelj felhőtlenül és felszabadultan Újlipótváros legújabb zsidó helyén!

SZÉDEREK ÓBUDÁN

Otthoni ízek, otthoni hangulat

*Időpontok: 2017. április 10.
és 11. este 20:00
(Köves Slomó rabbival)*
*Részvételi díj: 5 000 Ft/fő
(10 fős csoportoknak 20% kedvezmény)*
*Helyszín: Óbudai zsinagóga
(1036 Budapest, Lajos utca 163.)*

Ha szeretnéd, hogy ez az este családias közösségben, magas színvonalú ízekkel, éjszakába nyúló magyarázatokkal és dalolással teljen, akkor tartás velünk az Óbudai zsinagógában.

INFORMÁCIÓ ÉS JELENTKEZÉS: KEREN OR KÖZPONT, Budapest, Károly körút 20.,

Bánki Artúr: 1/2680183, Email: posta@zsido.com; On-line fizetési lehetőség: <http://fizetes.zsido.com>

Újlipócia: Smulik Glitzenstein Tel.: 70/453-2626; Széder fiatalokkal a Keren Orban: Faith Áser 70/331-3355; atidbulik@gmail.com

Tartalmasan szeretné eltölteni nyugdíjas éveit?

Igényesen kialakított, az önálló életvitelt támogató környezettel várjuk azokat az időseket, akik a biztonság mellett fontosnak tartják a nyugdíjas évek teljes értékű megélését a háztartási munkák terhe nélkül.

Intézményeink

- elérhető árakat,
- zöldövezeti elhelyezkedést Budapesten és Törökbálinton,
- önálló, akadálymentesített apartmanokat,
- uszodai és gyógytorna szolgáltatásokat,
- intézményi programlehetőségek széles skáláját,
- intézményen kívüli szervezett szabadidős elfoglaltságokat,
- magas szintű egészségügyi és gondozási szolgáltatásokat,
- intézményi orvosi és rendszeres szakorvosi ellátást biztosítanak nyugdíjas korú lakóiknak.

Jöjjön, nézzen be hozzánk!

Várjuk jelentkezését:

06 1 510 00 17

www.olajagotthonok.hu

OLAJÁG
OTTHONOK

Legyen a mi otthonunk az Ön otthona!

Idősothton? - Egy új életforma kezdete!

Napjainkban a nyugdíjasok nagy része szeretné az előtte álló évek minden napját úgy tölteni, ahogy azt a munkával, háztartásvezetéssel, családfenntartással zajló időszakban eltervezte. Kielvezni a szabadságot, megőrizni a függetlenséget, kedvtelésből választani tevékenységet, több időt fordítani hobbi-
ra, pihenésre. Egyedül lenni, ha ahhoz van kedve vagy éppen társaságban - a mindennapok terhe nélkül.

Hogyan is telnek egy gondtalan nyugdíjas napjai az idősothtonban?

Ébredés után – melyet nem az ébresztőóra sürget – szabadon dönt, hogy úszással vagy reggelivel induljon a napja. Délelőtt tartalmasan tölti az idejét – kirándulni, sétálni megy, kertészkedik, érdeklődési körének megfelelően talál társakat, akikkel kártyázik, sakkozik, kézimunkázik vagy éppen nosztalgiazik. Délidőben elé teszik az általa választott ételt, majd kis pihenés után ismét várják a programok - színház, koncert vagy éppen érkezik a család. A vacsora elköltése után ismét találhat közösségi programokat vagy visszavonulhat otthonos lakrészébe, olvasgat, filmet néz, online tartja a kapcsolatot szeretteivel, majd nyugovóra tér.

Az otthonok kínálata ma már sok esetben leginkább a szállodai ellátás kényelméhez hasonlít, ugyanakkor az életkor emelkedése okozta egészségügyi változásokra egyéni egészségügyi és gondozási szolgáltatás-

csomagokkal ad választ. Egészségmegőrzésre, az aktív élet fenntartását támogató programokra és az időskori betegségek szűrésére kiemelt hangsúlyt fektetnek az intézmények. A biztonságérzetet a napi 24 órás egészségügyi felügyelet és a rendszeres orvosi, szakorvosi jelenlét mellett őrző-védő szolgálat is növeli.

Az Olajág Otthonokban - mely az egyik legnagyobb magán idősothtonhálózat - elérhető áron találnak igazi otthonot, közösséget, élményekben gazdag életet a lakók a mindennapi terhek – főzés, mosás, takarítás, hivatali ügyek intézése – nélkül.

„Arra kérjük az érdeklődőket, jöjjenek el, nézzenek körül személyesen is nálunk!” - invitál mindenkit dr. Szirmai Viktor főigazgató. A jelentkezéseket a **06 1 510 00 17**-es telefonszámon várják. További információ a **www.olajagotthonok.hu** honlapon.